

TEKNISKA HÖGSKOLAN

HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Skyddsombudets Roll

– En undersökning av skyddsombudets säkerhetsarbete på byggarbetsplatsen

The role of safety agents

-A survey carried out by the safety agents regarding safety on the construction site

Ida Benjaminsson

Emil Svahn

EXAMENSARBETE 2013

Byggnadsteknik

Postadress:

Box 1026

551 11 Jönköping

Besöksadress:

Gjuterigatan 5

Telefon:

036-10 10 00 (vx)

Detta examensarbete är utfört vid Tekniska Högskolan i Jönköping inom ämnesområdet Byggt teknik. Arbetet är ett led i den treåriga högskoleingenjörsutbildningen.

Författarna svarar själva för framförda åsikter, slutsatser och resultat.

Examinator: Hamid Movaffaghi

Handledare: Kjell Nero

Omfattning: 15 hp

Datum: 17 juni 2013

Postadress:

Box 1026

551 11 Jönköping

Besöksadress:

Gjuterigatan 5

Telefon:

036-10 10 00 (vx)

Förord

Examensarbetet har initierats av Emil Svahn och Ida Benjaminsson, byggingenjörsstudenter på Högskolan i Jönköping som ett sista moment i utbildningen.

Arbetet har pågått från januari 2013 till maj samma år.

Vi vill tacka vår handledare Kenth Berggren på Skanska Direkt Skaraborg, tack för att vi fick ta del av dina kunskaper inom skyddsombudsarbetet.

Ett stort tack till vår handledare Kjell Nero vid Högskolan i Jönköping, tack för all handledning och hjälp under hela projektet.

Vi skulle även vilja tacka alla som medverkat i arbetet både genom enkätundersökning och intervjuer.

Utan er hade det inte gått att genomföra projektet!

Skövde/Jönköping den 28 maj 2013

Ida Benjaminsson

Emil Svahn

Ida Benjaminsson

Emil Svahn

Abstract

Safety in the construction industry has become a question of top priority in recent years. Despite a massive investment of time, money and knowledge, the occurrence of fatal accidents in Sweden alone is around one a month.

The purpose of this study is therefore to improve the safety on the construction site. By an examination of the role of the safety agents and their cooperation with the construction workers and supervisors as well as examine how safety agents can improve safety on the construction site, which is the goal of the study.

Four questions were formulated based on the purpose and the goal of the study.

The methods used to answer the questions were a questionnaire survey, multiple interviews, a literature review and a document analysis.

The report describes the safety agent's role as a complex one with many different tasks. The role of the safety agents is regulated in the health and safety law, but it can sometimes be difficult to interpret and the agents can therefore interpret their role differently. Some of the tasks and the rights that the law describes is the right to stop a dangerous task, and the right to affect the employer. The safety agents should also participate in the early planning and carrying out safety inspections.

The surveys show that safety agent's cooperation with both construction workers and supervisors worked well at the examined places. A major area for improvement is in the early planning, where the safety agents should participate, which they rarely do.

To improve the safety on the construction site the safety agents can lead by example as role models in safety. They can also use their right to stop a dangerous task and their right to affect the employer to improve the safety.

Creating a safe construction site requires that everyone works together. There should be a safety approach through the whole project, from the people who conduct the early planning to the people involved in the production. Everyone must work actively to achieve a good working environment. The knowledge of the safety agents should be used in all steps of the construction process, not just in the production.

Keywords

Safety agents, cooperation, work environment, interaction, construction site, survey, safety.

Sammanfattning

Säkerheten på byggarbetsplatsen är i dagsläget en högt prioriterad fråga, ändå är branschen mycket olycksdrabbad. Trots att mycket resurser läggs på säkerhet dör omkring en person varje månad på byggarbetsplatser bara i Sverige.

Syftet med examensarbetet är därför att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen. Detta genom att kartlägga skyddsombudets roll och deras samarbete med yrkesarbetare och arbetsledning samt undersöka hur skyddsombudet kan förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen, vilket är målet med examensarbetet.

Utifrån syfte och mål utformades fyra frågeställningar som berör skyddsombudets roll, dess samarbete med yrkesarbetare och arbetsledning, samt vad skyddsombudet kan göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen.

De metoder som tillämpades för att besvara frågeställningarna var en enkätundersökning, flertalet intervjuer och en litteraturstudie.

I rapporten beskrivs skyddsombudets roll som komplicerad med många olika arbetsuppgifter. Skyddsombudets roll är reglerad i arbetsmiljölagen men den kan ibland vara svårtolkad och skyddsombuden kan därför tolka sin uppgift olika. Några av uppgifterna och rättigheterna som lagen beskriver är stoppningsrätten och hänvändelserätten. Skyddsombuden ska dessutom delta vid tidig planering och utföra skyddsronder.

Vid enkätundersökningen framgick att skyddsombudens samarbete med både yrkesarbetare och arbetsledning fungerade bra på de arbetsplatser som undersöktes. Ett stort förbättringsområde finns dock inom den tidiga planeringen där skyddsombuden ska delta, vilket de sällan gör.

Det skyddsombuden kan göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen är att vara förebilder inom säkerhetsarbetet. De kan även använda sig av stoppningsrätten och hänvändelserätten för att påverka arbetsgivaren till att förbättra säkerheten.

För att få en säker arbetsplats krävs att alla deltar i säkerhetsarbetet, det är inte bara skyddsombudets uppgift utan alla inom projektet måste vara delaktiga. Allt från de som utför den tidiga planeringen till de i produktionen måste aktivt arbeta för en bättre arbetsmiljö. Med skyddsombudens kompetens bör de vara delaktiga i säkerhetsarbetet i alla steg i byggprocessen, inte bara under produktionen.

Nyckelord

Skyddsombud, samarbete, samverkan, arbetsmiljö, byggarbetsplats, enkätundersökning, säkerhet.

Förkortningar

SAF	Svenska arbetsgivarföreningen
LO	Landsorganisationen i Sverige
ILO	International Labour Organization
AML	Arbetsmiljölagen
AMV	Arbetsmiljöverket
UE	Underentreprenör
YA	Yrkesarbetare
SO	Skyddsombud
AL	Arbetsledning

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	5
I Inledning	1
1.1 PROBLEMBESKRIVNING	1
1.2 TIDIGARE EXAMENSARBETEN INOM SAMMA OMRÅDE	2
1.3 SYFTE MÅL OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
1.3.1 Syfte.....	3
1.3.2 Mål	3
1.3.3 Frågeställningar	3
1.4 METODVAL.....	3
1.4.1 Vad är skyddsombudets roll i praktiken?.....	3
1.4.2 Hur fungerar skyddsombudets samarbete med yrkesarbetarna?.....	3
1.4.3 Hur fungerar skyddsombudets samarbete med arbetsledningen?	3
1.4.4 Vad kan skyddsombudet göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?.....	3
1.5 AVGRÄNSNINGAR.....	4
1.6 DISPOSITION	4
2 Teoretisk bakgrund och förutsättningar	5
2.1 INLEDNING	5
2.2 HISTORIK.....	5
2.3 SAMVERKAN.....	7
2.4 ARBETSMILJÖLAGEN.....	7
2.5 OLIKA TYPER AV SKYDDSOMBUD	8
2.5.1 Lokala skyddsombud.....	8
2.5.2 Huvudskyddsombud	8
2.5.3 Regionala skyddsombud.....	8
2.6 SKYDDSKOMMITTÉ	8
2.7 ALLMÄNT OM SKYDDSOMBUD.....	9
2.7.1 Val av skyddsombud.....	9
2.7.2 När skall skyddsombud utses?.....	9
2.7.3 Vilka krav finns på ett skyddsombud	9
2.7.4 Hur många skyddsombud ska utses	10
2.7.5 Skyddsombudets rättsliga ställning.....	10
2.7.6 Skyddsombuden får inte hindras	10
2.8 METODLITTERATUR	11
2.8.1 Enkät.....	11
2.8.2 Interju	11
3 Genomförande	13
3.1 INTERVJUER.....	13

Innehållsförteckning

3.1.1	Utförande.....	13
3.1.2	Val av respondenter.....	13
3.1.3	Varför intervju?.....	13
3.1.4	Intervjuernas utformning.....	13
3.1.5	Resultat.....	14
3.2	ENKÄTUNDERSÖKNING.....	16
3.2.1	Utförande.....	16
3.2.2	Urval av respondenter.....	16
3.2.3	Varför enkätundersökning.....	16
3.2.4	Enkätens utformning.....	16
3.2.5	Undersökningsbeskrivning.....	17
3.2.6	Resultat.....	17
3.3	LITTERATURSTUDIE.....	21
3.3.1	Faktainsamling.....	21
3.3.2	Varför litteraturstudie.....	21
3.3.3	Granskad litteratur.....	21
3.3.4	Skyddsombud i allas intresse.....	21
3.3.5	Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete.....	22
3.3.6	Planera för god arbetsmiljö.....	23
3.3.7	Skyddsombuds rätt.....	24
3.3.8	Skyddsombudet och Arbetsmiljön.....	27
3.3.9	Resultat.....	28
4	Resultat och analys.....	30
4.1	VAD ÄR SKYDDSOMBUDETS ROLL I PRAKTIKEN?.....	30
4.1.1	Resultat.....	30
4.1.2	Analys.....	31
4.2	HUR ÄR SKYDDSOMBUDETS SAMARBETE MED YRKESARBETARNA?.....	32
4.2.1	Resultat.....	32
4.2.2	Analys.....	33
4.3	HUR ÄR SKYDDSOMBUDETS SAMARBETE MED ARBETSLEDNINGEN?.....	35
4.3.1	Resultat.....	35
4.3.2	Analys.....	36
4.4	VAD KAN SKYDDSOMBUDET GÖRA FÖR ATT FÖRBÄTTRA SÄKERHETEN PÅ BYGGARBETSPLATSEN? 37	
4.4.1	Resultat.....	37
4.4.2	Analys.....	37
5	Diskussion.....	38
5.1	RESULTATDISKUSSION.....	38
5.1.1	Vad är skyddsombudets roll i praktiken?.....	38
5.1.2	Hur är skyddsombudets samarbete med yrkesarbetarna?.....	38

Innehållsförteckning

5.1.3	Hur är skyddsombudets samarbete med arbetsledningen?.....	39
5.1.4	Vad kan skyddsombudet göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?	39
5.2	METODDISKUSSION	39
6	Slutsatser och rekommendationer	42
6.1	SLUTSATS.....	42
6.1.1	Vad är skyddsombudets roll i praktiken?.....	42
6.1.2	Hur fungerar skyddsombudets samarbete med yrkesarbetarna?.....	42
6.1.3	Hur fungerar skyddsombudets samarbete med arbetsledningen?	42
6.1.4	Vad kan skyddsombudet göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?	43
6.2	REKOMMENDATIONER	43
7	Referenser	44
8	Sökord.....	45
9	Bilagor.....	46
9.1	UTDRAG UR ARBETSMILJÖLAGEN.....	47
9.2	ENKÄTUNDERSÖKNING	50
9.3	SAMMANSTÄLLNING ENKÄTUNDERSÖKNING	55
9.4	INTERVJUER.....	57

I Inledning

En säker byggarbetsplats är något som är viktigt för alla på arbetsplatsen och för att åstadkomma detta är skyddsombudens arbete betydelsefullt. Skyddsombudet har rollen som facklig företrädare för medarbetarna, sakkunnig inom miljöarbete och som en arbetskamrat som verkar för att övriga anställda följer skyddsföreskrifter och är aktiva i arbetsmiljöarbetet.¹ Men hur fungerar det på riktigt, är samarbetet mellan skyddsombudet, yrkesarbetarna och arbetsledningen alltid problemfritt?

Examensarbetet är inriktat på säker arbetsmiljö på byggarbetsplatsen där skyddsombudets roll har undersökts. Det är inte ett lätt jobb att få alla att samarbeta för en säkrare arbetsmiljö och utifrån detta problem har vi skapat vårt examensarbete.

Examensarbetet har utförts av Ida Benjaminsson och Emil Svahn som båda studerat till byggingenjör och får högskoleingenjörsexamen inom byggt teknik. Examensarbete är ett slutmoment som skall ge fördjupning i ett ämne som är relaterat till utbildningen.

I.1 Problembeskrivning

Mellan åren 2002-2011 dog 111 människor på byggarbetsplatser i Sverige, det är nästan en person i månaden.² För att denna siffra ska minska krävs ett omfattande arbete med säkerhetsförbättringar. Skyddsombuden har stor del i detta arbete. De är arbetstagarnas valda ombud i arbetsmiljöfrågor men har inget eget ansvar för arbetsmiljön.³

Efter att ha varit i kontakt med ett flertal skyddsombud och även deltagit på en föreläsning där skyddsombud från Skanska utbildades upptäcktes att de ställs inför ett flertal problem i sin vardag. Deras uppgift är att bevaka att säkerhetsföreskrifterna följs för att åstadkomma en säkrare arbetsplats. Att genomföra detta kan vara ett stort problem då det förekommer att många på arbetsplatsen nonchalerar säkerhetsföreskrifterna. Skyddsombuden anser att de inte får den respekt de förtjänar och vissa yrkesarbetare tycker det är jobbigt att bli tillsagda. Detta är ett stort problem eftersom säkerheten på byggarbetsplatsen är mycket viktig. Som i de flesta fall vid arbete för att öka kvaliteten och säkerheten så har uppbackning från ledningen stor betydelse.⁴ Skyddsombuden kan ibland känna att de inte får den uppbackning från arbetsledare och platschefer som de behöver för att kunna utföra sitt arbete med ett bra resultat. Med detta som underlag kom författarna

¹ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

² Byggnadsarbetaren 2012:2 [Publicerad 7 februari 2012]

³ Arbetsmiljöverket, *Skyddsombud – Arbetsgivarens och arbetstagarnas samverkan för en bättre arbetsmiljö*, Stockholm 2010

⁴ D Jacobsen, J Thorsvik, *Hur moderna organisationer fungerar*, Studentlitteratur, Lund, 2008

fram till att det finns ett stort behov av att undersöka skyddsombudets roll och dess olika funktioner.

1.2 Tidigare examensarbeten inom samma område.

Skyddsombudets roll på byggarbetsplatsen.

Av Robin Tvrdek och Stefan Jarl Wellershaus Lunds Tekniska Högskola år 2012. De har skrivit om skyddsombudets roll på byggarbetsplatsen och vad dess uppgifter är för att jobba för en bättre arbetsmiljö.

Arbetsmiljö - Utredning av efterlevnad av ordnings- och skyddsregler på byggarbetsplatsen

Av Emelie Vällberg och Emelie Wilhelmsson Tekniska Högskolan i Jönköping år 2012. De har undersökt varför efterlevnadsgraden av ordnings- och skyddsreglerna är låga på arbetsplatserna. Det har då undersökt varför ergonomiska redskap och fysisk träning inte har används.

Skyddsombudet och Arbetsmiljön – Är det av betydelse för organisationen att skapa ett attraktivt arbetsklimat för skyddsombuden?

Av Eva-Lena Lundström Göteborgs Universitet 2004. Hon har studerat skyddsombudens roll och även studerat relationer till arbetsledning och arbetskamraterna.

1.3 Syfte mål och frågeställningar

1.3.1 Syfte

Syftet med examensarbetet är att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen.

1.3.2 Mål

Målet med examensarbetet är att kartlägga skyddsombudets roll och dess relation till yrkesarbetare och arbetsledning samt hur skyddsombudet kan förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen.

1.3.3 Frågeställningar

- Vad är skyddsombudets roll i praktiken?
- Hur är skyddsombudets samarbete med yrkesarbetarna?
- Hur är skyddsombudets samarbete med arbetsledningen?
- Vad kan skyddsombudet göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?

1.4 Metodval

1.4.1 Vad är skyddsombudets roll i praktiken?

Frågeställningen besvaras med hjälp av en litteraturstudie samt intervjuer.

1.4.2 Hur fungerar skyddsombudets samarbete med yrkesarbetarna?

Frågeställningen besvaras genom enkät och intervjuer där både skyddsombud och yrkesarbetare inkluderas.

1.4.3 Hur fungerar skyddsombudets samarbete med arbetsledningen?

Frågeställningen besvaras genom enkät och intervjuer där både skyddsombud, arbetsledare och platschefer inkluderas.

1.4.4 Vad kan skyddsombudet göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?

Frågeställningen besvaras med hjälp av enkät, intervjuer, och litteraturstudie.

1.5 Avgränsningar

Detta examensarbete har avgränsats till att enbart undersöka skyddsombudets roll på byggarbetsplatsen och framförallt dess samarbete med yrkesarbetare och arbetsledning. Studien är begränsad till ett större byggtreprenadsföretag och det kommer endast att studeras skyddsombud i Skaraborg.

1.6 Disposition

I det nästkommande kapitlet beskrivs bakgrunden och olika förutsättningar för att få förståelse inom ämnet som rapporten behandlar. Kapitel 3 beskriver hur metoderna har tillämpats. Litteraturstudie behandlas i kapitel 4, i litteraturstudien har vetenskapliga referenser och annan litteratur studerat. Kapitel 5 innehåller resultatet och analysen av frågeställningarna. I kapitel 6 diskuteras metoder och resultat.

I det sista kapitlet sammanfattas rapporten och rekommendationer till vidare arbete lämnas.

2 Teoretisk bakgrund och förutsättningar

2.1 Inledning

”Skyddsombuden, som företräder de anställda i arbetsmiljöfrågor, har en tredelad roll. För det första ska de som *fackliga företrädare* påverka arbetsgivaren att genomföra kamraternas önskemål om förbättringar, för det andra ska de, utifrån de anställdas erfarenheter mm, som *sakkunniga* medverka i arbetsgivarens miljöarbete, för det tredje ska de som *arbetskamrater* verka för att övriga anställda följer skydds-föreskrifter och är aktiva i arbetsmiljöarbetet”.⁵

2.2 Historik

Under senare delen av 1800-talet gick Sverige från att vara ett jordbrukssamhälle till att bli industrialiserat, detta i samband med att industrin hade en stark utveckling. År 1881 upprättades en förordningen om minderåriga, vilken brukar räknas som den första arbetsskyddslagstiftningen. Denna syftade mest till att begränsa minderårigt arbete.⁶

På industrierna förekom mer arbetsskador än vad det hade gjort i jordbruken. De hade dåliga arbetsförhållanden och lönerna var låga. Som en följd av detta slöt sig arbetstagarna samman och bildade fackföreningar för att kunna påverka sina arbetsförhållanden. En av metoderna de använde för att få riksdagens intresse var strejker. Riksdagen reagerade då genom att 1889 införa Yrkesfareslagen, som gick ut på att förebygga arbetsolyckor. Företagare blev då skyldiga att bedriva ett förebyggande säkerhetsarbete där även arbetstagarna skulle delta. Det infördes även en statlig tillsynsmyndighet, Yrkesinspektionen, vars uppgift var att kontrollera arbetsgivarna så de följde kraven som fanns i lagen.⁷

I början av 1900-talet behövde Yrkesfareslagen reformeras på grund av att de fackliga organisationerna inte var nöjda med hur den fungerade. För att göra den bättre fick arbetarna framföra sina önskemål och 1912 infördes en ny lag om arbetsskydd. Genom att denna lag infördes fick arbetstagarna rätt att utse ombud som skulle jobba för en bättre arbetsmiljö. Ombuden fick också rätt att framföra sina synpunkter till inspektionsförrättaren. I slutet av 1920-talet kom idéer från USA och England om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare i säkerhetsfrågor. År 1929 rekommenderade även ILO (International Labour Organization) att samverkan mellan arbetstagare och staten skulle finnas.⁸

⁵ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

⁶ H Gullberg, K Rundqvist, *Arbetsmiljölagen*, upplaga 13, Norstedts Juridik AB Smedjebacken 2004

⁷ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

⁸ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

Tanken kring samverkan var en av de viktigaste idéerna till skyddsombudsinstitutionen. Samverkan i skyddsfrågor var något som drev det Svenska säkerhetsarbetet framåt. I början av 1920-talet hade man i USA startat en rörelse som hette ”The safety movement” då det fanns ett stort behov av att minska arbetsolyckorna. Olyckorna ansågs till största delen bero på arbetstagarnas vårdslöshet. Sverige startade snart därefter ”Safety first-rörelsen” som påminde mycket om ”The safety movement”. Rörelserna gick ut på att få med arbetstagarna i skyddsarbetet. Ur ”The safety movement” kom safety leader som man kan jämföra med de svenska skyddsombuden. Safety leader skulle skriva rapporter och delta i möten. Genom att arbetstagarnas ombud och arbetsgivarna nu samverkade kunde de på så sätt hindra arbetsolyckor.⁹

År 1931 reformeras 1912 års lag om arbetsskydd, för att utveckla stödet till ombuden. Rätten till hänvändelse infördes samma år. År 1938 reformerades lagen igen, den fick nu namnet Saltsjöbadsavtalet. Denna gång fick ombuden namnet skyddsombud och rätten att utse en säkerhetskommitté. Kommittén skulle fungera som en mötesplats för samverkan mellan arbetsgivarna och skyddsombuden. År 1942 gjordes det första säkerhetsavtalet mellan SAF och LO. En ny arbetarskyddslag och kungörelse infördes samt att arbetarskyddsstyrelsen inrättades år 1949.¹⁰

År 1973 fick skyddsombuden rätten att avbryta ett arbete, vilket var en stor förändring för skyddsombuden. De hade nu rätt att stoppa ett arbete som ansågs farlig ut säkerhetssynpunkt. Skyddsombuden fick också möjlighet att vara med i viss planering kring säkerheten på arbetsplatsen. År 1977 tog riksdagen beslut att en arbetsmiljölag och en förordning skulle införas, den nya lagen skulle förebygga psykologiska belastningar.¹¹

År 1994 fick skyddsombuden rätt att besöka andra arbetsplatser där inte skyddsombudens arbetsgivare rådde över. År 2001 slogs arbetarskyddsstyrelsen samman med alla yrkesinspektionsdistrikt som då fanns i landet och bildade tillsammans myndigheten Arbetsmiljöverket.¹²

⁹ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

¹⁰ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

¹¹ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

¹² M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

2.3 Skyddsombud och samverkan

Under 1970-talet ändrades synen från att det var människans dumdrighet som låg bakom olyckor på arbetsplatsen till att det var tekniken som var problemet. Det startades därför ett arbete med att ta fram säkrare teknik och på så sätt säkrare arbetsuppgifter. Man ansåg att samverkan mellan olika parter på arbetsplatsen var den viktigaste pusselbiten för att nå en bättre arbetsmiljö. De tre viktigaste funktionerna ansågs vara dialogen mellan parterna, den interna kontrollen av arbetsmiljön och tillgången till expertis. De anställdas deltagande i säkerhetsarbetet ansågs vara mycket viktig. I och med detta kom nya och vidgade riktlinjer för tillsättandet av skyddsombud.¹³

Det framfördes även tankar om att skyddsombuden kom in för sent i arbetsgivarens beslutsprocess, vilket gjorde det svårt att påverka i arbetsmiljöfrågorna. Skyddsombuden fick därför rätten att delta i planeringsarbetet vid nya eller ändrade lokaler där arbetsmiljön påverkades. Under 1990-talet blev alla arbetsgivare skyldiga att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete, en internkontroll. Skyddsombuden fick då rätt att delta i detta arbete.¹⁴

Det är vid styrning och planering man har störst chans att påverka arbetsmiljön. Det är därför viktigt att hänsyn tas till de anställda tidigt i detta arbete, för att på så sätt skapa en bra arbetsmiljö. De som lättast kan påverka arbetsmiljön är ledningen och de som deltar i planeringen.¹⁵

I arbetsmiljölagen kapitel sex står det:

”Skyddsombud skall delta vid planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar, arbetsprocesser, arbetsmetoder och av arbetsorganisation liksom vid planering av användning av ämnen som kan medföra ohälsa eller olycksfall. Skyddsombud skall vidare delta vid upprättande av handlingsplaner”.

SAF och LO har länge ansett att säkerhetsriskerna i arbetet ska övervinnas genom frivilliga insatser och samverkan på arbetsplatsen, de anställda har därför givits rätten att utse skyddsombud.¹⁶

2.4 Arbetsmiljölagen

Skyddsombudens skyldigheter och rättigheter är reglerade av arbetsmiljölagen, därför har ett urval av de viktigaste paragraferna valts ut och finns att se i Bilaga 1.

¹³ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

¹⁴ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

¹⁵ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

¹⁶ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

2.5 Olika typer av skyddsombud

2.5.1 Lokala skyddsombud

Lokala skyddsombud är de som jobbar på en lokal arbetsplats.¹⁷

2.5.2 Huvudskyddsombud

Huvudskyddsombud utses på större arbetsplatser där det finns flera lokala skyddsombud. Huvudskyddsombudet skall tillsammans med de lokala skyddsombuden tillsammans jobba för en säkrare arbetsmiljö. Vem som bestämmer utav dessa två är inte alltid helt klart. Det finns ingen lag som säger att den ena bestämmer över den andra men om inte de fackliga organisationerna har uttalat sig om att det är det lokala skyddsombudet som bestämmer är det alltid huvudskyddsombudet som har det sista ordet. Det är oftast huvudskyddsombudet som är med på inspektioner från Arbetsmiljöverket. Det är viktigt att huvudskyddsombudet och det lokala skyddsombudet arbetar tillsammans och det är viktigt att inte huvudskyddsombudet tar för mycket ansvar så att det lokala skyddsombudet får för lite att göra och känner sig oengagerad.¹⁸

2.5.3 Regionala skyddsombud

De regionala skyddsombuden utses på arbetsplatser med mindre än 50 anställda och där det varit svårt att få igång ett arbetsmiljöarbete. De regionala skyddsombuden får dock inte arbeta på de arbetsplatser där det finns en skyddskommitté. Det går att anställa regionala skyddsombud om det redan finns lokala skyddsombud på arbetsplatsen. Det regionala skyddsombudet har samma befogenheter som de andra skyddsombuden men det som skiljer dem åt är att de regionala skyddsombuden inte är anställda på någon arbetsplats.¹⁹

2.6 Skyddskommitté

Skyddskommitté skall finnas på arbetsplatser med mer än 50 anställda. De är en kommitté där arbetsgivaren och arbetstagarna samverkar i arbetsmiljöfrågor. Det är oftast skyddsombuden som företräder arbetstagarna i skyddskommittén. Skyddskommittén bör träffas var tredje månad och diskutera frågor som rör arbetsmiljön.²⁰

¹⁷ R Jakobsson, *Bättre arbetsmiljö*, upplaga 6, Prevent, Stockholm 2010

¹⁸ R Jakobsson, *Bättre arbetsmiljö*, upplaga 6, Prevent, Stockholm 2010

¹⁹ R Jakobsson, *Bättre arbetsmiljö*, upplaga 6, Prevent, Stockholm 2010

²⁰ R Jakobsson, *Bättre arbetsmiljö*, upplaga 6, Prevent, Stockholm 2010

Skyddsombudet skall samverka med skyddskommittén. Kommittén har i uppgift att delta i arbetsmiljöarbetet samt följa arbetets genomförande. Vanliga frågor som skyddskommittén behandlar är företagshälsövård, handlingsplaner, planering eller förändring av arbetsmiljön, upplysning och utbildning inom arbetsmiljön och rehabiliteringsverksamhet. Eftersom både skyddsombud och skyddskommittén arbetar för en bättre arbetsmiljö är det viktigt med en god samverkan mellan dessa.²¹

2.7 Allmänt om skyddsombud

2.7.1 Val av skyddsombud

Ett skyddsombud kan väljas på flera olika sätt, oftast väljs dem av den lokala arbetstagarorganisationen som ofta är bunden av kollektivavtal med arbetsgivaren. I de fall som en sådan organisation inte finns utser arbetstagarna själva skyddsombud. De som har utsett skyddsombuden har också rätten att skilja dem från sitt uppdrag om förtroendet missbrukas. Först när den fackliga organisationen har godkänt skyddsombudet och underrättat arbetsgivaren får ombudet sin rättsliga status. Anmälan av skyddsombud ska alltid göras till Arbetsmiljöverket.²²

2.7.2 När skall skyddsombud utses?

”På arbetsställe där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätts, skall bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses även på annat arbetsställe, om arbetsförhållandena påkallar det. För skyddsombud bör ersättare utses”.²³

Orsaker till att det kan krävas skyddsombud även på arbetsställen med mindre än fem anställda kan vara att Arbetsmiljöverket behöver kräva yttranden från skyddsombuden. Ibland kan arbetsgivaren begära tillstånd då hantering av farliga ämnen förekommer, det kan då krävas ett skyddsombud även på mindre arbetsplatser. Att ha ett skyddsombud på en mindre arbetsplats ser många arbetsgivare som positivt, då de får ett stöd i arbetsmiljöarbetet.²⁴

Eftersom alla arbetsgivare är skyldiga att genomföra ett systematiskt arbetsmiljöarbete är det aldrig fel att ha ett skyddsombud även på arbetsställen med mindre än fem anställda.²⁵

2.7.3 Vilka krav finns på ett skyddsombud

Kraven på skyddsombuden finns beskrivna i Arbetsmiljöförordningen.

²¹ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

²² M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

²³ Kap 6 § 2, *Arbetsmiljölagen*, Stockholm, Arbetsmiljöverket

²⁴ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

²⁵ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

”Till skyddsombud skall utses person med insikt i och intresse för arbetsmiljöfrågor.

Skyddsombud skall äga god förtroenhet med arbetsförhållanden inom sitt skyddsområde”.²⁶

Skyddsombuden skall ha god kännedom om de arbetsmiljöer de verkar inom. De ska även vara intresserade av arbetsmiljöfrågor. Det finns inga ålderskrav på ett skyddsombud och inte heller några krav på att de behöver vara med i någon facklig organisation. Det som är viktigt är att ombudet är en arbetstagare. Det är sällan lämpligt att utse en arbetsledare till skyddsombud eftersom det då kan uppstå lojalitetsproblem mellan dennes båda roller.²⁷

2.7.4 Hur många skyddsombud ska utses

När antalet skyddsombud väljs till ett arbetsställe tas hänsyn till ett flertal aspekter. Dessa är arbetsställets storlek, arbetets natur och arbetsförhållandena. Om arbetstagarna inte kan avgöra hur många skyddsombud som krävs på ett arbetsställe ska samråd ske med arbetsgivaren och arbetsmiljöverket. På arbetsställen med flera avdelningar bör varje avdelning ha minst ett skyddsombud och på de arbetsplatser där skift förekommer bör varje skift ha minst ett skyddsombud närvarande.²⁸

2.7.5 Skyddsombudets rättsliga ställning

För att göra det möjligt för skyddsombuden att utföra sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt har de fått vissa förmåner men även vissa skyldigheter. De har bland annat speciella bestämmelser angående lön, rätt till ledighet och rätt till att utbilda sig inom området. De har även skyldigheter gällande sekretess och tystnadsplikt.²⁹

2.7.6 Skyddsombuden får inte hindras

Ett skyddsombud får aldrig hindras av varken arbetsgivare eller arbetstagare, en arbetsgivare som hyr in en underentreprenör får heller aldrig hindra dennes skyddsombud från att besöka arbetsplatsen.³⁰ I Arbetsmiljölagen står att:

²⁶ *Arbetsmiljölagen*, Arbetsmiljöförordningen § 6, Stockholm, Arbetsmiljöverket

²⁷ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

²⁸ Arbetsmiljöförordningen § 6, *Arbetsmiljölagen*, Stockholm, Arbetsmiljöverket

²⁹ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

³⁰ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

”Skyddsombud får inte hindras att fullgöra sina uppgifter.

Om ett skyddsombud företräder en arbetstagare som utför arbete på ett arbetsställe, över vilket dennes arbetsgivare inte råder, är den arbetsgivare som råder över arbetsstället skyldig att låta skyddsombudet få tillträde dit i den omfattning som ombudet behöver för att fullgöra sitt uppdrag.

Skyddsombud får ej med anledning av sitt uppdrag ge försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor. När uppdraget upphör skall arbetstagaren vara tillförsäkrad arbetsförhållanden och anställningsvillkor, vilka överensstämmer med eller är likvärdiga med dem som skulle rått om han ej hade haft uppdraget”.³¹

2.8 Metodlitteratur

2.8.1 Enkät

Enkätboken

I boken beskriver författaren tillvägagångssättet vid en enkätundersökning. Trost poängterar vikten av att det finns ett syfte med enkäten. Hur urval av respondenter kan gå till. Boken lägger stor vikt vid hur frågor ska formuleras och vilka ord som skall användas för att få respondenterna att förstå frågan. Hur faktain-samlingen ska gå till och bearbetas beskrivs också. Förslag på olika typer av enkäter finns med och beskrivningar av hur en enkätundersökning kan gå till.³²

2.8.2 Intervju

Intervjuteknik

Björn Häger har i sin bok tagit upp olika tips för att få ut det mesta ur en intervju. Häger ger tips på hur frågor skall formuleras, att bli en bättre lyssnare och hur man lyckas få ut det viktigaste av intervjupersonen. I boken tar Häger även upp intervjutekniker som kan tillämpas på olika typer av intervju personer. Sist i boken finns en lathund med ett antal bra frågor.³³

³¹ *Arbetsmiljölagen*, Kap 6 § 10, Stockholm, Arbetsmiljöverket

³² J Trost, *Enkätboken*, upplaga 3, Studentlitteratur, Polen, 2008

³³ B Häger, *Intervjuteknik*, upplaga 3:2, Liber, Borås, 2001

Intervju, Konsten att lyssna och fråga

Jan Krag Jacobsen har i boken beskrivit vad en intervju är. Jacobsen har här beskrivit intervjuarens roll och funktion, även respondentens roll och funktion. Jacobsen skriver även om vilka regler som gäller under en intervju och vad som bör undvikas vid en intervju.³⁴

Olika typer av intervjuer beskrivs, så som mediaintervjuer och forskningsintervjuer. Just mediaintervjun beskrivs lite djupare.

Senare i boken går han igenom hur en intervjus grundläggande struktur kan se ut. Olika typer av frågor redovisas så som:

- Öppna och slutna frågor.
- Var-när-hur-frågor.
- Sammanfattande frågor.
- Pauser.
- Ofullständiga frågor.
- Hypotetiska frågor.

Att kunna styra intervjun är viktigt och därför beskrivs detta ingående i Jacobsens bok.³⁵

³⁴ J Krag Jacobsen, *Intervju, Konsten att lyssna och fråga*, Studentlitteratur 1993, Lund

³⁵ J Krag Jacobsen, *Intervju, Konsten att lyssna och fråga*, Studentlitteratur 1993, Lund

3 Genomförande

3.1 Intervjuer

3.1.1 Utförande

Intervjuerna utformades efter valda frågeställningar. Varje fråga kopplades till frågeställningarna och frågorna utformades för att få ett svar som innehöll mycket information. Olika intervjuer utformades då respondenterna arbetade inom lite olika områden. Vissa av frågorna med svar finns med under rubriken ”resultat av intervjuerna” resterande finns i bilaga 4.

3.1.2 Val av respondenter

De utvalda intervjupersonerna verkade inom olika delar av branschen, det som de hade gemensamt var att de verkar inom säkerhetsfrågor. För att få så bra svar som möjligt valdes intervjupersoner som varit skyddsombud under en längre tid eller som hade stor erfarenhet inom säkerhetsarbete. För att få olika synvinklar på de frågor som ställdes valdes personer inom Skanska och från fackföreningen Byggnads.

3.1.3 Varför intervju?

Intervjuer valdes som metod för att få till en kvalitativ undersökning med ett fåtal personer med stor kunskap inom ämnet. Till skillnad mot vid en enkätundersökning kunde det ställas mer avancerade frågor vid intervjuerna, även möjligheten att ställa följdfrågor fanns i de fall då det krävdes. Möjligheten att kunna formulera om frågorna för att respondenten skulle förstå dem bättre var också en fördel.

3.1.4 Intervjuernas utformning

Intervjuerna utformades med frågor som syftade till att besvara valda frågeställningar. Vid utformningen inspirerades författarna av trattmodellen, som är en intervjumetod. Trattmetoden består av sex steg där det första går ut på att öppna upp intervjun med en kort presentation av sig själv och hur intervjun kommer att gå till väga. Under steg två ställdes ett antal öppna frågor där den intervjuade fick svara ganska fritt. Steg tre går ut på att precisera intervjun och ställer frågor som mer ledde till att kunna besvara frågeställningarna. Fjärde steget går ut på att kontrollera och stämma av så att rätt fakta har skrivits ner, detta för att undvika missförstånd. Femte steget summerar intervjun och under sjätte steget avslutas intervjun och respondenten tackas för att denne ställt upp på intervjun och intervjuarna frågor om det går bra att återkomma med mer frågor om något känns oklart.³⁶

³⁶ J Jakobsson, *Trattmodellen*, 2012

3.1.5 Resultat av intervjuerna

Vad är skyddsombudets roll i praktiken?

”Vi ser till att upprätthålla ordning, vi skall ha koll på de regler som måste efterföljas och påminna våra medarbetare. Vi skall ha koll på de olika riskerna som finns, vi går även igenom vissa moment som t.ex. tunga lyft. Vi går skyddsronder med jämna mellanrum. Ibland kan vi få ta hand om problem som yrkesarbetarna har men det är egentligen meningen att de skall gå till arbetsledningen”.

”Vi skall gå skyddsronder, se över olika risker. Vi går igenom vissa moment och gör riskbedömning. En lite roll är att påminna de andra”.

”Vi skall se till att alla följer de säkerhetsbestämmelser som finns, men det är svårt att styra över minsta lilla grej. Det går ju att jämföra med vardagen, där bryts ju lagen dagligen och det är lite samma sak på arbetsplatsen. Det är viktigt att istället ta tag i de viktigaste och värsta riskerna”.

”Vi jobbar också med att få med cheferna i samma säkerhetstänk som vi. När cheferna kommer ut på arbetsplatserna så påpekar de bara om någon arbetar utan hjälm eller handskar, men missar de stora säkerhetsriskerna”

Vi ställde även frågan till de intervjuade, Hur ser en vanlig dag ut som skyddsombud? Och vi fick svaren:

”Jag jobbar som vanligt, säger till ifall jag ser något allvarligt”.

”Jobbar som vanligt och en dag är i veckan går vi skydds rond, en skydds rond görs utefter samma blankett på alla Skanskas arbetsplatser. Blanketten består av en checklista inom alla tänkbara områden.”

Se Bilaga 5 för skydds rondsblankett.

”Blanketten är mycket bra utformad och tar upp alla riskområden”.

”Under skydds ronden arbetas blanketten igenom och alla säkerhetsrisker antecknas. Efter att blanketten är ifylld går man en runda på arbetsplatsen för att se hur det ser ut och kontrollera om det finns andra risker som inte togs upp i blanketten”.

”I sin skydds rond kan man välja att lägga lite mer tid på områden som varit problematiska för just den aktuella arbetsplatsen, det kan t.ex. vara om man har haft stora problem med damm”.

”Som skyddsombud försöker man hela tiden tänka sig för lite mer än de andra och föregå med gott exempel, det är viktigt att alla är uppmärksamma och det är inte värt att riskera livet på arbetsplatsen”.

Hur är samarbetet mellan skyddsombuden och yrkesarbetarna?

”Samarbetet med Skanskas egna anställda fungerar oftast mycket bra, vi har dock stora problem med att få med våra underentreprenörer i säkerhetsarbetet”.

”Jag har inte upplevt några större problem, oftast fungerar det bra men ibland kan det vara svårt att påverka de lite äldre på arbetsplatsen. Det handlar om attityd, säkerhetsarbetet måste prioriteras”.

”Det funkar bra men man kan uppfattas lite tjatig, till exempel med städning, det beror ofta på vilka man arbetar med. Men de flesta tycker att det är viktigt med skyddsombud”.

”Det fungerar oftast bra”.

”Det är vanligt att skyddsombuden struntar i det lilla, de orkar inte tjata på sina medarbetare. Många är rädda för konflikter och de undviker därför att säga till för småsaker”.

För att förbättra samarbetet med underentreprenörerna berättade en av intervju-personerna att de bjudit in underentreprenörer och informerat dem om säkerhetsarbetet. Det framfördes att alla behöver hjälpas åt för att åstadkomma en säker arbetsplats. Han tror att detta är ett bra sätt att få ordning på problemet.

Hur är samarbetet mellan skyddsombuden och arbetsledningen?

”Samarbetet fungerar oftast bra”.

”I 90 procent av fallen fungerar det mycket bra, det finns dock undantag”.

”Det varierar ganska mycket, arbetsledarna har ofta inte fått tillräckligt bra säkerhetsutbildning, samarbetet med arbetsledarna skulle därför förbättras med mer utbildning. Många är dock mycket duktiga”.

”Det fungerar bra men man kan uppfattas lite tjatig. Det beror ofta på vilka man arbetar med. Men de flesta tycker att det är viktigt med skyddsombud”.

Vi ställde sedan följdfrågan till en av de intervjuade: Finns det några problem/brister? och fick svaret:

”Enligt arbetsmiljölagen så skall skyddsombuden vara med tidigt i planeringen av nya projekt för att se över skydd och säkerhet. Detta tillämpas allt för sällan i praktiken. Arbetsledningen har här ansvar för att bjuda in skyddsombuden vid dessa tillfällen. Vid vissa projekt är de med i början men generellt är det svårt att få med dem”.

Vad kan skyddsombuden göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?

- Att var observant på olika risker, ser man något som inte är bra får man se till att åtgärda detta, det är viktigt att vara med i den tidigare planeringen.
- Jobbar mer för att vara en bra förebild för alla på arbetsplatsen.
- För att förbättra arbetet på byggarbetsplatsen behövs det bättre hjälpmedel, så som bättre maskiner, damm filter, bättre saker att transportera tyngre saker i.

3.2 Enkätundersökning

3.2.1 Utförande

En enkät utformades med utgångspunkt från de frågeställningar som valdes. Ett utkast av enkäten granskades av ett flertal testpersoner, däribland Skanskas huvudskyddsombud i Skaraborg. Detta för att få kommentarer innan den slutgiltiga enkäten delades ut. Med hjälp av de synpunkter som gavs utformades den slutgiltiga enkäten för att ge ett bra underlag till att besvara valda frågeställningar.

Enkäten delades sedan ut till skyddsombud, yrkesarbetare, och arbetsledning på ett flertal byggarbetsplatser i Skaraborgsregionen.

3.2.2 Urval av respondenter

Efter ett möte med Skanskas distriktschef för Skaraborg valdes ett flertal arbetsplatser där enkäten delades ut. För att få en bred bild av situationen delades enkäten ut till alla som arbetade på arbetsplatsen, även underentreprenörer.

Enkäten besvarades anonymt för att få ett så ärligt svar som möjligt. Det var 32 stycken som deltog i undersökningen, 19 yrkesarbetare inklusive underentreprenörer, fem inom arbetsledningen, åtta skyddsombud.

3.2.3 Varför enkätundersökning

För att få ett tillförlitligt resultat krävs en viss kvantitet av svar, därför valdes en enkätundersökning som ett komplement till intervjuerna. På detta sätt kunde över 30 svar samlas in under kort tid.

3.2.4 Enkätens utformning

Enkäten utformades för att lätt kunna besvaras av alla respondenter. De första frågorna bestod av allmän info så som ålder, befattning och hur länge de hade jobbat inom byggbranschen. De efterföljande fem frågorna besvarades genom numrering mellan 0-10 för att få lättanalyserade svar. De sista frågorna var lite mera avancerade och respondenterna var tvungna att svara mera utförligt, detta för att få så många olika synpunkter som möjligt. Se Bilaga 2 för hela enkätundersökningen.

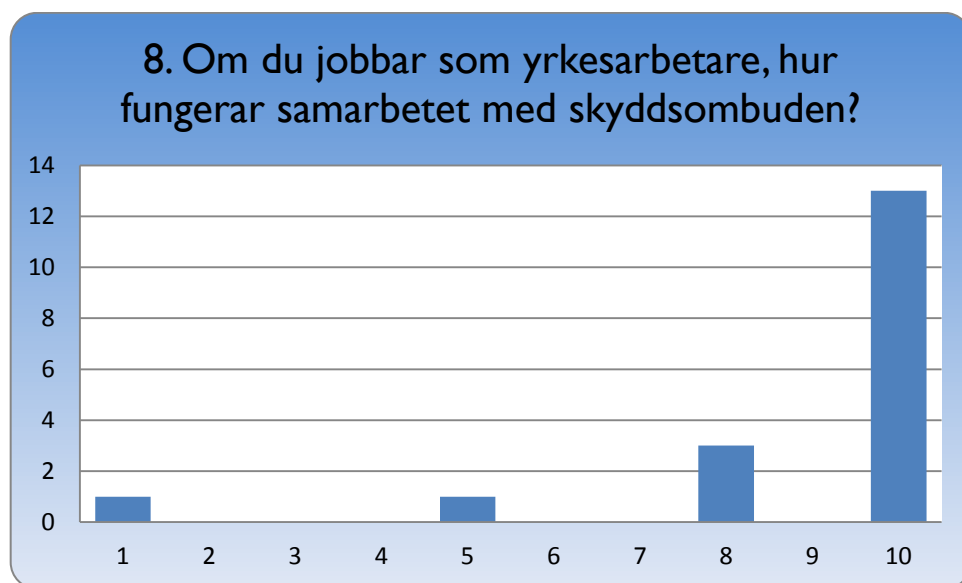
3.2.5 Undersökningsbeskrivning

Undersökningen gick till genom besök på de olika byggarbetsplatserna, där förklarades vilka vi var och vad vårt examensarbete handlade om. Enkätens innehåll och uppbyggnad förklarades innan den lämnades ut till respondenterna som besvarade enkäten direkt på plats. Detta för att få så många svar som möjligt. Att vara närvarande under tiden de fyllde i enkäten gjorde det enklare att besvara de frågor som uppstod hos respondenterna.

3.2.6 Resultat av enkätundersökningen

Hur är samarbetet mellan skyddsombuden och yrkesarbetarna?

I fråga åtta i enkätundersökningen frågades yrkesarbetare och arbetsledning hur samarbetet med skyddsombuden fungerade, svaren från de olika grupperna sammanställdes var för sig. De fick rangordna på en stigande tiogradig skala och en sammanställning av svaren finns i figur 1. Av de 18 yrkesarbetarna som svarande blev medelvärdet 8,88 av 10.

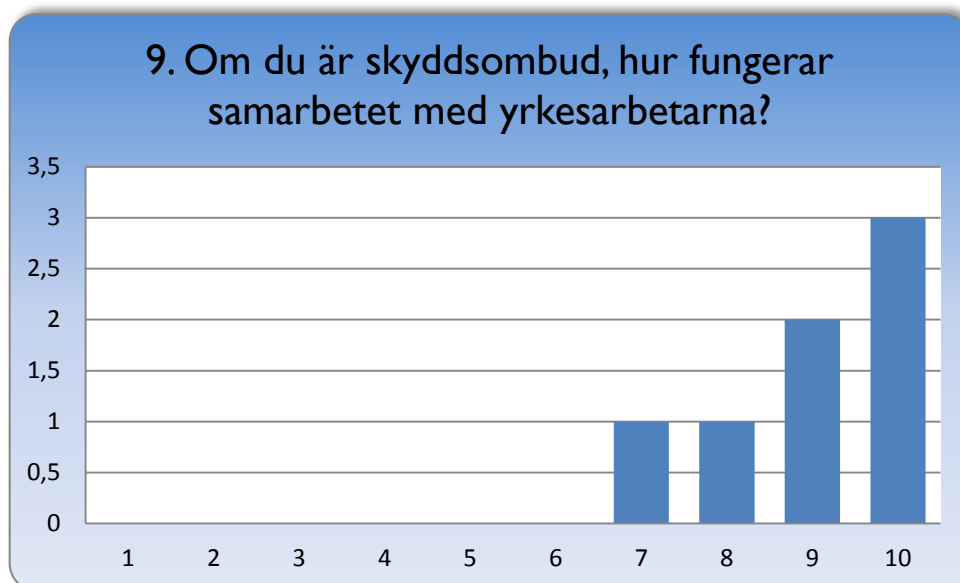

Figur 1, Hur fungerar samarbetet mellan yrkesarbetare, arbetsledning och skyddsombud? (Ur yrkesarbetarnas synvinkel).

De svarande fick även möjligheten att motivera sina svar. Några av svaren var:

- Det fungerar bra och det är alltid lätt att prata med skyddsombud.
- De lyssnar på vad man har för förslag till ökad säkerhet.
- De går att kontakta om det finns behov.
- Fungerar bra, har bra dialoger med skyddsombuden.

I fråga nio i enkätundersökningen frågades skyddsombuden hur samarbetet med yrkesarbetarna fungerade. De fick rangordna på en stigande tiogradig skala och en sammanställning av svaren finns i figur 2. Av sju svarande blev medelvärdet 9.0 av 10.

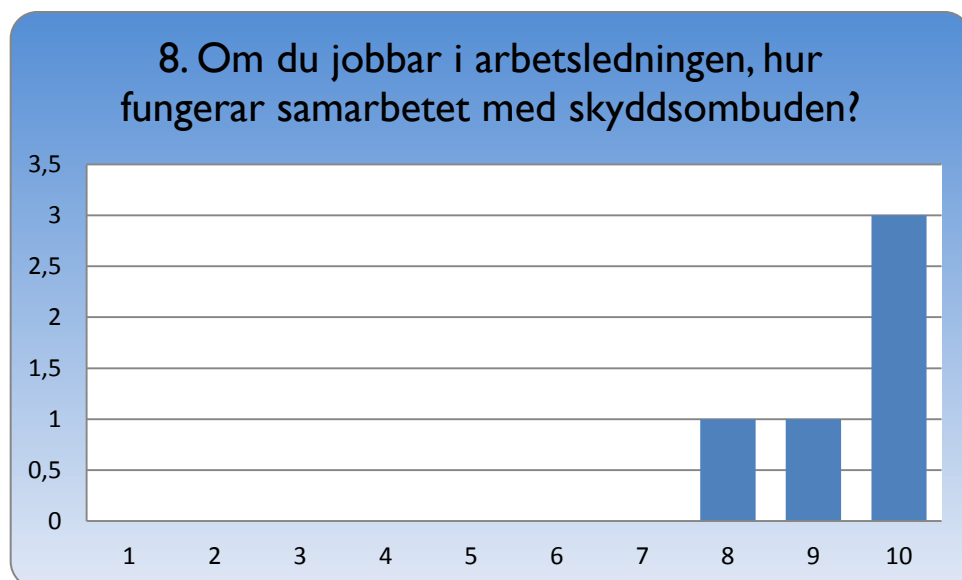
Figur 2, Hur fungerar samarbetet med mellan skyddsombud och yrkesarbetare? (Ur skyddsombudens synvinkel).

De svarande fick även möjligheten att motivera sina svar. Några av svaren var:

- Det fungerar bra, alla är måna om sin egen säkerhet.
- Samarbetet fungerar mycket bra, alla lyssnar och följer reglerna.
- Samarbetet med Skanskas anställda fungerar mycket bra, men det finns vissa problem med underentreprenörer.

Hur är samarbetet mellan skyddsombuden och arbetsledningen?

I fråga åtta i enkätundersökningen frågades yrkesarbetare och arbetsledning hur samarbetet med skyddsombuden fungerade, svaren från de olika grupperna sammanställdes var för sig. De fick rangordna på en stigande tiogradig skala och en sammanställning av svaren finns i figur 3. Av de fem arbetsledarna som svarande blev medelvärdet 9,4 av 10.

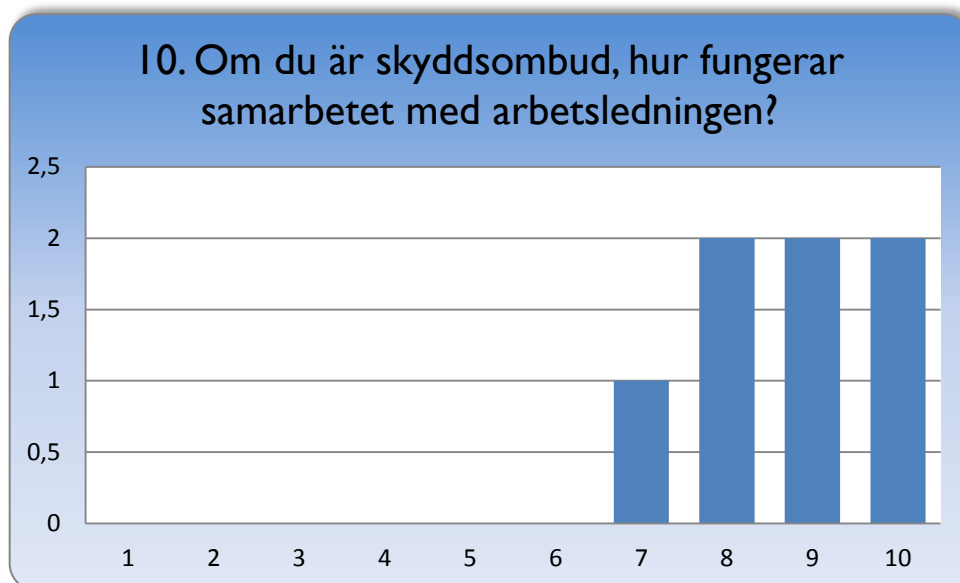

Figur 3, Hur fungerar samarbetet mellan yrkesarbetare, arbetsledning och skyddsombud? (Ur arbetsledningens synvinkel).

De svarande fick även möjligheten att motivera sina svar. Några av svaren var:

- Vi har kontinuerliga diskussioner med skyddsombuden och det fungerar bra.
- Det fungerar mycket bra.

I fråga tio i enkätundersökningen frågades skyddsombuden hur samarbetet med arbetsledningen fungerade. De fick rangordna på en stigande tiogradig skala och en sammanställning av svaren finns i figur 4. Av sju svarande blev medelvärdet 8,7 av 10.

Figur 4, Hur fungerar samarbetet mellan skyddsombuden och arbetsledningen? (Ur skyddsombudens synvinkel).

De svarande fick även möjligheten att motivera sina svar. Några av svaren var:

- Det fungerar okej.
- Det fungerar hur bra som helst.
- Samarbetet fungerar bra.
- De lyssnar bra, men det kan vara bra att få respons ibland.

Vad kan skyddsombuden göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?

I vår enkätundersökning frågades skyddsombuden, vilka problem upplever du på din arbetsplats gällande säkerhetsarbetet? Några av svaren var:

- Skyddsutrustningen måste skötas bättre.
- Det är arbetet med UE, motiveringen att följa skyddsutrustningsregler.
- Inga större problem.
- Ekonomi.
- Egentligen inga.
- Få alla UE att följa Skanskas säkerhetsregler.

3.3 Litteraturstudie

3.3.1 Faktainsamling

För att kunna göra en litteraturstudie krävs att vetenskaplig litteratur studeras. Relevant litteratur söktes därför på bibliotek och i olika databaser. Sökord som användes var skyddsombud, arbetsmiljö, säkerhet mm.

3.3.2 Varför litteraturstudie

En litteraturstudie utfördes för att granska relevant vetenskaplig litteratur inom ämnet. Anledningen till att granska vetenskaplig litteratur är att den är trovärdig då den bygger på forskning. Genom litteraturstudien kunde även vetenskapliga resultat som erhållits vid tidigare studier inom ämnet granskas. Litteratur som inte var vetenskaplig studerades också i litteraturstudien.

3.3.3 Granskad litteratur

I litteraturstudien har fyra olika vetenskapliga referenser studerats. *Skyddsombud i allas intresse*, Maria Steinberg. *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Kaj Frick. *Planera för god arbetsmiljö*, Robert Madrusan och Sara Tyberg. De icke vetenskapliga referenserna som granskats är *Skyddsombuds rätt*, Maria Steinberg och *Skyddsombudet och arbetsmiljön*, Elin Lundström.

3.3.4 Skyddsombud i allas intresse

Skyddsombudens uppgifter är ofta oklara, ur lagar och regler kan man utläsa att skyddsombuden antingen är deltagare i företagets skyddsverksamhet eller representant för de anställda. Dessa roller blandas ofta i praktiken. Som tidigare är nämnt har skyddsombuden en tredelad roll, först som en arbetskamrat som ska verka för att de övriga anställda följer säkerhetsföreskrifterna, sen som en facklig företrädare och även som sakkunnig i säkerhetsarbetet. Vilken roll skyddsombuden uppfattar att de har kan även skilja sig mellan de olika centralorganisationerna.³⁷

Den största befogenhet som skyddsombuden har är stoppningsrätten, det är även den uppgift som kräver mest ansvar. Stoppningsrätten innebär att skyddsombudet tar över arbetsgivarens ledningsrätt och påverkar arbetstagarnas arbetskyldighet.

Maria Steinberg menar att stoppningsrätten inte har missbrukats och att de rättsliga förutsättningarna för stopp har både förtjänster och svagheter.³⁸

Förtjänst och svaghet med stoppningsrätten. Största fördelen är att den snabbt kan förebygga arbetsskador. Om ett farligt moment utförs kan arbetet stoppas

³⁷ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

³⁸ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

direkt och det finns ingen chans att bli skadad. Det är också till en fördel för arbetstagarna då de direkt tar över arbetsgivarens ledningsrätt.

De svagheter som finns med stoppningsrätten är framför allt dess tillämpningsområde, då stora grupper omfattas av arbetsmiljölagen men inte av stoppningsrätten. Det som också kan vara en svaghet är att skyddsombuden drar sig för att utföra stopp då de är mycket höga krav på att få göra stopp samtidigt som de ofta blir utsatta för rättsliga bedömningar.³⁹

En annan av skyddsombudens rättigheter är hänvändelse som syftar till att skyddsombudet ska kunna påverka arbetsgivaren. Denna rättighet är inte lika kraftfull som stoppningsrätten då skyddsombudet inte tar över arbetsgivarens ledningsrätt. Hänvändelseordningens syfte är istället att skyddsombudet och arbetsgivaren ska samverka för att undvika arbetsskador i de fall där skyddsombudet anser att det finns ett sådant behov. I de fall där arbetsgivaren inte vill samarbeta har skyddsombudet rätt att få saken prövad hos någon av tillsynsmyndigheterna så som yrkesinspektionen eller Arbetsmiljöverket.⁴⁰

I och med skyddsombudens ökade arbetsuppgifter och befogenheter ökade deras behov av rättsskydd. Möjligheten att påverka arbetsmiljön hade inte bara en koppling till deras ökade befogenheter utan även hur mycket tid de kunde avsätta till skyddsarbete. Det infördes då i lagen att skyddsombuden inte får hindras i sitt arbete, att de inte skulle få försämrade arbetsförhållanden eller försämrade anställningsvillkor på grund av deras uppdrag. De ökade arbetsuppgifterna bidrog till att ombuden behövde lägga mer tid på sitt uppdrag och därför fastställdes att skyddsombuden har rätt att lägga den tid som krävs för uppdraget och ska då inte förlora ekonomiskt på detta.⁴¹

Sammanfattning av, Skyddsombud i allas intresse:

- Stoppningsrätten, skyddsombudens kraftfullaste befogenhet där de tar över arbetsgivarens ledningsrätt och påverkar arbetstagarnas arbetsskyldighet.
- Hänvändelserätten, skyddsombudets möjlighet att påverka arbetsgivaren.
- Skyddsombuden skall vara med tidigare i planeringen och bidra med sin kunskap inom arbetsmiljöarbete.

3.3.5 Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete

Ofta har hälso- och säkerhetsrisker i arbetet betraktats och behandlats som ett antal oönskade bieffekter utan speciellt stor påverkan på den övriga verksamheten. De är dock beklagliga för de anställda. Vid styrningen och planeringen av arbetsplatsen kan stora delar av arbetsmiljön planeras. Det är därför viktigt att ta hänsyn till de anställda vid styrning av arbetsplatsen, för att på så sätt skapa en säker ar-

³⁹ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

⁴⁰ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

⁴¹ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

betsmiljö. Det är därför viktigt för arbetsgivaren att tidigt integrera arbetsmiljöarbetet vid planeringen av produktionen. De som har störst chans att påverka arbetsmiljön är ledningen och de som deltar i planeringen.⁴²

Arbetsgivaren är den som planerar och leder verksamheten, denne har därför huvudansvaret för arbetsmiljön. Detta innebär att arbetsgivaren har ansvaret att brister upptäcks, åtgärdas och förebyggs.⁴³

De anställda ska medverka i arbetsgivarens arbetsmiljöarbete men de har även en roll i facket. De har via sina representanter rätt att via samråd påverka hur arbetsmiljön utformas.⁴⁴

Skyddsombuden är de anställdas företrädare i arbetsmiljöfrågor. De har en relativt komplicerad roll uppdelad i tre delar: De ska som fackliga företrädare framföra de anställdas önskemål om förbättringar till arbetsgivaren och driva på denne att genomföra dessa, de ska som sakkunniga medverka i arbetsgivarens skyddsarbete och skall verka för att arbetskamraterna följer de bestämmelser som finns.⁴⁵

Utgångspunkten för parternas samverkan är ett samförstånd. Skyddsombuden och de övriga fackliga representanterna kan påverka arbetsgivaren genom att få insyn i de problem i arbetsmiljön som finns och diskutera dessa med arbetsgivaren. Det är med sin kunskap och sina sakskaäl som de har möjligheten att övertyga arbetsgivaren om att utföra förändringar.⁴⁶

En av skyddsombudens viktigaste funktioner är att de har en så kallade stoppningsrätt som innebär att de kan avbryta ett farligt arbete. Detta händer dock väldigt sällan och de ska bara använda sin rätt att stoppa arbetet då det finns en stor risk för personskador.

Sammanfattning av, Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete:

- Samverkan mellan skyddsombud, arbetskamrater och arbetsgivare är avgörande.
- Anställdas deltagande är viktigt för att få en god arbetsmiljö.

3.3.6 Planera för god arbetsmiljö

Det är lika viktigt för de i projekteringen att tänka på hur arbetsmiljön kommer att se ut under produktionen, som det är för de som arbetar i produktionen att se till att bibehålla en god arbetsmiljö. Ju tidigare tänket kring arbetsmiljö kan tas med, desto mer kan förberedas och chansen blir större att undvika skador och dödsfall.⁴⁷

⁴² K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

⁴³ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

⁴⁴ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

⁴⁵ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

⁴⁶ K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994

⁴⁷ R Madrusan och S Tyberg, *Planera för god arbetsmiljö i produktion och förvaltning*, Stockholm 2003

Det är viktigt att alla som arbetar på arbetsplatsen gemensamt strävar efter att följa de ordnings- och skyddsregler som finns. Det är också arbetsgivarens ansvar att se till så den anställde inte utsätts för ohälsa eller olycksfall.

Arbetsmiljöinspektionen arbetar tillsammans med de fackliga skyddsombuden och arbetsgivarens egna lokala ombud för att skapa rutiner för att följa upp arbetsmiljöarbetet.⁴⁸

Det finns en stor kunskapsbrist hos projektörerna. De behöver mer utbildning och erfarenhet för att kunna väga in arbetsmiljötanket i tidig projektering. Det är svårt för de som arbetar i produktionen att påverka arbetsmiljön innan de börjar med det praktiska arbetet. Det är därför viktigt att tidigt ta upp arbetsmiljön vid planeringen.⁴⁹

”Arbetsmiljökompetens är inte något komplicerat, det handlar om medmänsklighet och om att tänka till. Det som krävs är utbildning i gällande lagar och författningar samt praktisk erfarenhet”.⁵⁰

”Rätt tänk kan man totalt sett minska både tidsåtgång och kostnader utan att pruta på arbetsmiljön”.⁵¹

Sammanfattning av, Planera för god arbetsmiljö:

- Arbetsmiljöarbetet ska integreras tidigare i byggprocessen.
- Alla skall gemensamt arbeta för en bättre arbetsmiljö.
- Arbetsmiljöutbildning av skyddsombud och övriga anställda är viktigt.

3.3.7 Skyddsombuds rätt

Skyddsombuden i byggbranschen

Skyddsombudet är arbetstagarnas valda ombud och de skall arbeta för en bättre arbetsmiljö. Skyddsombudens främsta uppgift är att jobba för en säkrare arbetsplats och minska ohälsan på byggarbetsplatsen. De skall också kontrollera att arbetsgivaren följer kraven på systematiskt arbetsmiljöarbete. Delta i planering som gäller arbetsmiljön och säkerheten på arbetsplatsen är också en viktig del av deras arbetsuppgifter. Skyddsombuden skall även behandla psykiska och sociala frågor, påtala brister, begära undersökningar av arbetsplatsen och i vissa fall stoppa arbetet. Skyddsombudet har alltid rätt att få ta del av handlingar som berör arbetsmiljön. Viktigt är att ingen får hindra skyddsombudets arbete.⁵²

Rätt till utbildning

⁴⁸ R Madrusan och S Tyberg, *Planera för god arbetsmiljö i produktion och förvaltning*, Stockholm 2003

⁴⁹ R Madrusan och S Tyberg, *Planera för god arbetsmiljö i produktion och förvaltning*, Stockholm 2003

⁵⁰ R Madrusan och S Tyberg, *Planera för god arbetsmiljö i produktion och förvaltning*, Stockholm 2003

⁵¹ R Madrusan och S Tyberg, *Planera för god arbetsmiljö i produktion och förvaltning*, Stockholm 2003

⁵² M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

När ett nytt skyddsombud utses är det viktigt att ombudet snabbt får genomgå de utbildningar som krävs för att kunna utföra uppgiften på ett tillfredsställande sätt. Det är viktigt att skyddsombudet har full insikt i vilka deras uppgifter är och vilka risker som finns på arbetsstället. Utbildningen bör också ge svar på vilka krav de kan ställa på sin arbetsgivare.⁵³

I arbetsmiljölagen står att:

”Arbetsgivare och arbetstagare svarar gemensamt för att skyddsombud får erforderlig utbildning.”⁵⁴

Skyddsombuden och samverkan

Samverkan är en viktig del i skyddsombudets roll. De ska inte bara samverka med arbetsgivaren utan även arbetstagare, fackliga organisationer och statliga myndigheter. För att ett skyddsombud ska kunna utföra sitt uppdrag måste samverkan fungera på ett bra sätt. I sjätte kapitlet i arbetsmiljölagen poängteras hur viktigt det är att skyddsombuden samverkar med dem de har kontakt med.⁵⁵

Samverkan med arbetsgivaren

Första paragrafen i sjätte kapitlet av arbetsmiljölagen:

”Arbetsgivare och arbetstagare skall bedriva en på lämpligt sätt organiserad arbetsmiljöverksamhet”.⁵⁶

Med organiserad arbetsmiljöverksamhet menas den arbetsmiljöverksamhet som sker mellan arbetsgivare, skyddsombud och skyddskommitté. Skyddsombudet har störst kontakt med sin närmsta arbetsledare, detta kan ske genom inplanerade regelbundna möten eller att de träffas vid behov. Platschefer och arbetsledare skall även bjuda in skyddsombuden till vissa planeringsmöten.⁵⁷

Om arbetsgivaren planerar att utföra förändringar i arbetsmiljön ska denne ta kontakt med skyddsombudet, om skyddsombudet i sin tur upptäcker brister i arbetsmiljön ska arbetsgivaren underrättas. I arbetsmiljölagen framgår det att arbetsgivaren är skyldig att meddela skyddsombudet om betydande förändringar i arbetsmiljön sker.⁵⁸

⁵³ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

⁵⁴ *Arbetsmiljölagen*, Kap 6 § 4, Stockholm, Arbetsmiljöverket

⁵⁵ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

⁵⁶ *Arbetsmiljölagen*, Kap 6 § 1, Stockholm, Arbetsmiljöverket

⁵⁷ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

⁵⁸ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

I många fall så missar cheferna att meddela skyddsombudet om betydande förändringar i arbetsmiljön. Detta kan bero på att de inte känner till sina skyldigheter som de har mot skyddsombuden. I vissa fall tror cheferna även att de har följt de lagar som finns genom att underrätta facket enl. 19§ i medbestämmandelagen. Detta är dock fel, skyddsombuden har enligt lag i uppgift att arbeta parallellt med facket i arbetsmiljöfrågor. De flesta skyddsombud har även gått en eller flera arbetsmiljöutbildningar vilket de fackliga representanterna inte har gjort. Detta gör att de med sin höga kompetens inom skydd och säkerhetsarbete ska vara med och delta vid förändringar i arbetsmiljön.⁵⁹

I de fall som en arbetstagare informerar arbetsledaren om brister i arbetsmiljön är det lämpligt att arbetsledaren informerar skyddsombudet, då skyddsombudet ofta har stor kompetens inom området. Genom att underrätta skyddsombudet kan arbetsledaren och skyddsombudet gemensamt diskutera hur arbetsmiljön kan förbättras för att minska risken för skador.⁶⁰

Samverkan med arbetstagare

Skyddsombuden har i uppgift att företräda arbetstagarna, de måste därför ha en god kontakt med dessa så att de blir underrättade om de problem som finns. Vid enklare problem kan skyddsombuden ofta informera arbetstagaren om hur denne ska kunna fortsätta med sina arbetsuppgifter på ett bättre sätt. Är det däremot ett allvarigare problem är det bra om skyddsombudet går vidare och underrättar arbetsledare eller platschef. Vid omfattande problem kan skyddsombuden behöva samla alla berörda för ett informationsmöte, ofta finns rätten att hålla ett sådant möte inskrivet i ett kollektivavtal, i andra fall kan det vara avtalat med arbetsgivaren. Normalt sett skall en arbetstagare som upplever en fara eller risk först underrätta närmsta arbetsledare, om inga åtgärder vidtas kan frågan föras vidare till skyddsombudet.⁶¹

Samverkan med den fackliga organisationen

Nästan alla skyddsombud är utsedda av den fackliga organisationen, de blir då en del av den fackliga verksamheten. Det är därför viktigt med en god samverkan mellan facket och skyddsombudet.⁶²

Samverkan med andra skyddsombud

Det kan vara viktigt för skyddsombuden att samverka med varandra. De kan då diskutera problem som har uppstått och komma på gemensamma lösningar. De kan också tillsammans bestämma vilka problem som måste prioriteras.⁶³

⁵⁹ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

⁶⁰ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

⁶¹ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

⁶² M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

⁶³ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

3.3.8 Skyddsombudet och arbetsmiljön

Skyddsombuden har i uppgift att kontrollera arbetsmiljön på arbetsplatsen och se till att det inte finns någon risk för personalen att bli skadad. Skyddsombuden har samma roll och lön som sina arbetskamrater men de skall samtidigt ha ett större ansvar och se till att alla följer de regler som finns. Detta kan i många fall bidra till att skyddsombuden känner sig väldigt besvärliga i sin omgivning. Skyddsombuden känner ofta att de hamnar i pressade situationer där både arbetsledningen och arbetskamraterna ställer sig emot deras beslut.⁶⁴

Det är svårt för skyddsombuden att göra sitt jobb om inte arbetsledningen och arbetsgivaren står bakom skyddsombudens arbete. Att få en bättre arbetsmiljö kostar mycket pengar och om skyddsombuden inte får de pengar som krävs kan de inte heller jobba för en bättre arbetsmiljö, detta leder ofta till stora konflikter.⁶⁵

Utbildning är något som alla skyddsombud skall få, men det verkar vara få som får möjlighet till det. Det kan se väldigt olika ut mellan olika företag vad för utbildning skyddsombuden får. Många får bara delta på enstaka utbildningar medan andra får delta på flera. Av de skyddsombud som Lundström intervjuade var det ett som endast hade fått utbildning vid ett tillfälle, de andra hade fått fler utbildningar men de tycker ändå att de inte hade så stor nytta av dem. Det är inte heller alltid säkert att cheferna och arbetsledningen har fått utbildning vilket är mycket negativt, det blir då svårt för dem att hjälpa skyddsombuden med säkerhetsarbetet.⁶⁶

En laglig rätt som skyddsombuden har är att de kan stoppa arbetet på en arbetsplats. Det är ett jobbigt beslut för skyddsombudet, men det måste göras ibland då arbetsledning eller arbetskamrater inte lyssnat på de rekommendationer som skyddsombuden har gett. Det är ofta inte så populärt och kan bidra till konflikter mellan skyddsombud, arbetsledning och arbetskamrater.⁶⁷

⁶⁴ E Lundström, *Skyddsombudet och arbetsmiljön*, Göteborgs Universitet 2004

⁶⁵ E Lundström, *Skyddsombudet och arbetsmiljön*, Göteborgs Universitet 2004

⁶⁶ E Lundström, *Skyddsombudet och arbetsmiljön*, Göteborgs Universitet 2004

⁶⁷ E Lundström, *Skyddsombudet och arbetsmiljön*, Göteborgs Universitet 2004

3.3.9 Resultat av litteraturstudien

Vad är skyddsombudets roll i praktiken?

Skyddsombudens uppgifter är ofta oklara, ur lagar och regler kan man utläsa att skyddsombuden antingen är deltagare i företagets skyddsverksamhet eller representant för de anställda. Dessa roller blandas ofta i praktiken. Som tidigare är nämnt har skyddsombuden en tredelad roll, först som en arbetskamrat som ska verka för att de övriga anställd följer säkerhetsföreskrifterna, sen som en facklig företrädare men också som sakkunnig i säkerhetsarbetet. Vilken roll skyddsombuden uppfattar att de har kan även skilja sig mellan de olika centralorganisationerna.⁶⁸

Den största befogenhet som skyddsombuden har är stoppningsrätten, det är även den uppgift som kräver mest ansvar. Stoppningsrätten innebär att skyddsombudet tar över arbetsgivarens ledningsrätt och påverkar arbetstagarnas arbetskyldighet.⁶⁹

En annan av skyddsombudens rättigheter är hänvändelserätten som syftar till att skyddsombudet ska kunna påverka arbetsgivaren. Denna rättighet är dock inte lika kraftfull som stoppningsrätten då skyddsombudet inte tar över arbetsgivarens ledningsrätt. Hänvändelseordningen syftar istället till att skyddsombudet och arbetsgivaren ska samverka för att undvika arbetsskador i de fall där skyddsombudet anser att det finns ett sådant behov. I de fall där arbetsgivaren inte vill samarbeta har skyddsombudet rätt att få saken prövad hos någon av tillsynsmyndigheterna så som yrkesinspektionen eller arbetsmiljöverket.⁷⁰

En av skyddsombudens viktiga uppgifter är att delta vid skyddsronder. Skyddsronder ska ske regelbundet på alla arbetsplatser. Vid en skyddsrond går man igenom verksamheten på en arbetsplats. I skyddsronden deltar skyddskommittén eller andra representanter, till exempel arbetsgivarens skyddsansvariga, skyddsombud och berörda arbetstagare. Man kan sammanträda tillsammans eller gå runt på arbetsstället.⁷¹

Skyddsombuden har i uppgift att kontrollera arbetsmiljön på arbetsplatsen och se till att det inte finns någon risk för personalen att bli skadad.⁷²

En framtida uppgift för skyddsombuden kan vara att bevaka att chefer, arbetsledare och arbetstagare har tillräcklig arbetsmiljöutbildning.⁷³

⁶⁸ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

⁶⁹ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

⁷⁰ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

⁷¹ Arbetsmiljöverket, Vad är skyddsronder?, 2013, http://www.av.se/skyddsombud/faq/vadar_skyddsronder.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1, (Hämtad 2013-04-19)

⁷² Arbetsmiljöverket, Vad är skyddsronder?, 2013, http://www.av.se/skyddsombud/faq/vadar_skyddsronder.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1, (Hämtad 2013-04-19)

⁷³ M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004

Skyddsombudet är arbetstagarnas valda ombud och de skall arbeta för en bättre arbetsmiljö. Skyddsombudens främsta uppgift är att jobba för en säkrare arbetsmiljö och minska ohälsan på byggarbetsplatsen. De skall också kontrollera att arbetsgivaren följer kraven på systematiskt arbetsmiljöarbete. Delta i planering som gäller arbetsmiljön och säkerheten på arbetsplatsen är också en viktig del av deras arbetsuppgifter. Skyddsombuden skall även behandla psykiska och sociala frågor, påtala brister, begära undersökningar av arbetsplatsen och i vissa fall stoppa arbetet. Skyddsombudet har alltid rätt att få ta del av handlingar som berör arbetsmiljön. Viktigt är att ingen får hindra skyddsombudets arbete.⁷⁴

Vad kan skyddsombuden göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?

I den genomförda litteraturstudien togs ett antal uppgifter upp som skyddsombuden kan göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen.

- Genom att delta i den tidiga planeringen kan de med sin kunskap inom arbetsmiljö påverka säkerheten.
- De ska arbeta för alla anställdas deltagande i arbetsmiljöarbetet.
- De måste i vissa fall använda sig av stoppningsrätten för att hindra farliga arbeten på byggarbetsplatsen.
- De kan använda sig av hänvändelserätten för att påverka arbetsgivaren.
- En framtida uppgift för skyddsombuden kan vara att bevaka så att chefer, arbetsledare och arbetstagare har tillräcklig arbetsmiljöutbildning.

⁷⁴ M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

4 Resultat och analys

4.1 Vad är skyddsombudets roll i praktiken?

4.1.1 Resultat

Skyddsombudens uppgifter kan uppfattas som oklara och svårtolkade. Om man studerar de lagar och regler som finns kan man utläsa att skyddsombuden antingen är deltagare i företagets skyddsverksamhet eller representant för de anställda. Som tidigare är nämnt har skyddsombuden en tredelad roll, vilken kan vara svår att tillämpa i praktiken. De ska som en arbetskamrat verka för att de anställda följer säkerhetsföreskrifterna, de ska verka som facklig företrädare och vara sakkunnig inom säkerhetsarbetet. Inom byggbranschen är det yrkesarbetare som utses till skyddsombud, de har då kvar sina tidigare arbetsuppgifter men har rätt att avsätta tid till säkerhetsarbetet.

Den uppgiften skyddsombuden har som kräver mest ansvar är stoppningsrätten, vilken innebär att de tar över arbetsgivarens arbetsrätt och påverkar arbetstagarnas arbetsskyldighet, de har alltså rätt att stoppa ett arbete.

Hänvämdelserätten är också en befogenhet som skyddsombuden har. Denna syftar till att skyddsombuden ska kunna påverka arbetsgivaren. Den är inte lika kraftfull som stoppningsrätten utan syftar mer till att skyddsombudet och arbetsgivaren ska samverka för en säkrare arbetsplats.

Skyddsombuden ska även delta vid skyddsronder. Dessa ska ske regelbundet på arbetsplatsen och innebär att man kontrollerar säkerheten på arbetsplatsen, detta kan jämföras med en egenkontroll.

Skyddsombuden har i uppgift att kontrollera arbetsmiljön på arbetsplatsen och se till att det inte finns någon risk för personalen att bli skadad.

En framtida uppgift för skyddsombuden kan vara att bevaka att chefer, arbetsledare och arbetstagare har tillräcklig arbetsmiljöutbildning.

Att delta vid den tidiga planeringen av arbetsmiljön är också en viktig del av skyddsombudens arbetsuppgifter.

Skyddsombuden arbetar även för att få med medarbetare och chefer i säkerhetsarbetet.

4.1.2 Analys

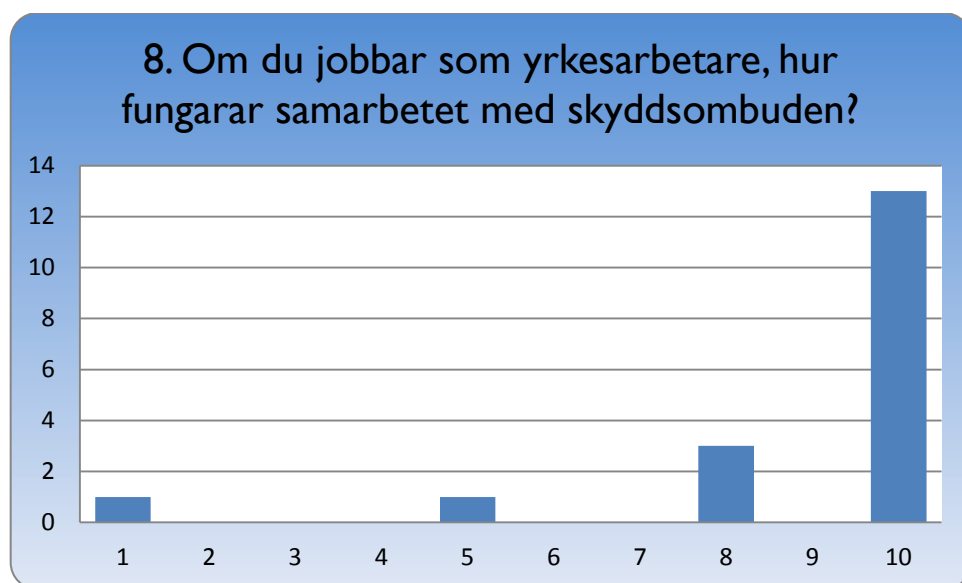
Gemensamt för den studerade litteraturen är att stoppningsrätten, hänvämdelserätten och skyddsronder nämns, slutsatsen av det är att dessa uppgifter är mycket viktiga för ett skyddsombud. Skyddsombudens breda roll som sakkunnig inom arbetsmiljöfrågor, som fackligföreträdare och som arbetskamrat omnämns också i den studerade litteraturen. Vid intervjuerna har samma frågor besvarats relativt lika från de olika intervjupersonerna. De likheter som finns visar på att deras huvudsakliga uppgifter som att gå skyddsronder, vilket är en uppgift som alla skyddsombud utför. Det fanns också skillnader i deras svar, vilket kan bero på att det enskilda skyddsombudet valt att inrikta sig på de uppgifter som denna tycker är viktigt inom företaget eller för just sin arbetsplats.

Som det står i litteraturen så är skyddsombudens uppgifter tämligen oklara, detta kan ha ett samband med de olika intervju svaren. Hur varje skyddsombud arbetar beror ofta på hur den enskilde individen har tolkat sin roll.

4.2 Hur är skyddsombudets samarbete med yrkesarbetarna?

4.2.1 Resultat

I fråga åtta i enkätundersökningen frågades yrkesarbetare och arbetsledning hur samarbetet med skyddsombuden fungerade, svaren från de olika grupperna sammanställdes var för sig. De fick rangordna på en stigande tiogradig skala och en sammanställning av svaren finns i figur 5. Av de 18 yrkesarbetarna som svarande blev medelvärdet 8,88 av 10.

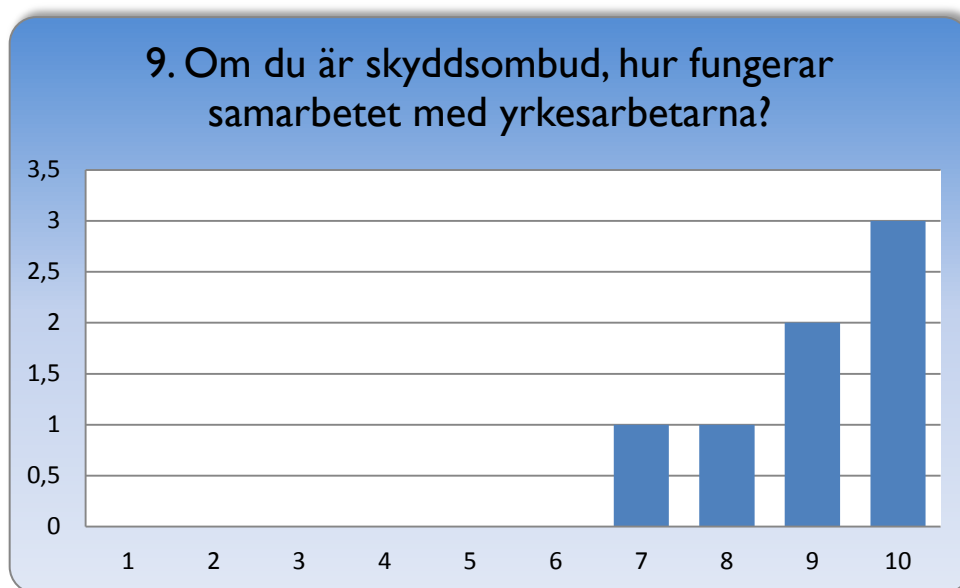

Figur 5, Hur fungerar samarbetet mellan yrkesarbetare, arbetsledning och skyddsombud? (Ur yrkesarbetarnas synvinkel).

De svarande fick även möjligheten att motivera sina svar. Några av svaren var:

- Det fungerar bra och det är alltid lätt att prata med skyddsombud.
- De lyssnar på vad man har för förslag till ökad säkerhet.
- De går att kontakta om det finns behov.
- Fungerar bra, har bra dialoger med skyddsombuden.

I fråga nio i enkätundersökningen frågades skyddsombuden hur samarbetet med yrkesarbetarna fungerade. De fick rangordna på en stigande tiogradig skala och en sammanställning av svaren finns i figur 6. Av sju svarande blev medelvärdet 9.0 av 10.

Figur 6, Hur fungerar samarbetet med mellan skyddsombud och yrkesarbetare? (Ur skyddsombudens synvinkel).

De svarande fick även möjligheten att motivera sina svar. Några av svaren var:

- Det fungerar bra, alla är måna om sin egen säkerhet.
- Samarbetet fungerar mycket bra, alla lyssnar och följer reglerna.
- Samarbetet med Skanskas anställda fungerar mycket bra, men det finns vissa problem med underentreprenörer.

Samarbetet mellan skyddsombud och yrkesarbetare fungerar oftast mycket bra, vissa skyddsombud anser att det är lättare att påverka de unga på arbetsplatsen medan de äldre är mer svårpåverkade. Överlag så fungerar samarbetet mellan Skanskas egna anställda bättre än samarbetet med underentreprenörerna.

4.2.2 Analys

I fråga åtta i enkätundersökningen frågades yrkesarbetare och arbetsledning hur samarbetet med skyddsombuden fungerade. Medelvärdet blev 8,88 av 10 vilket tyder på att samarbetet mellan yrkesarbetare och skyddsombuden fungerar bra. Som kan ses i figur 5 var det många som hade svarat med en 10:a, vilket innebär att det inte finns några som helst problem i samarbetet. Detta visar att på de flesta arbetsplatser fungerar samarbetet mycket bra. Det var en person som svarade en 1:a vilket innebär att samarbetet inte alls fungerade bra. Detta svar tyder på att inte alla håller med om det goda samarbetet Dessa svar stämmer bra överens med de svaren från intervjuerna där de flesta har sagt att samarbetet oftast fungerar bra.

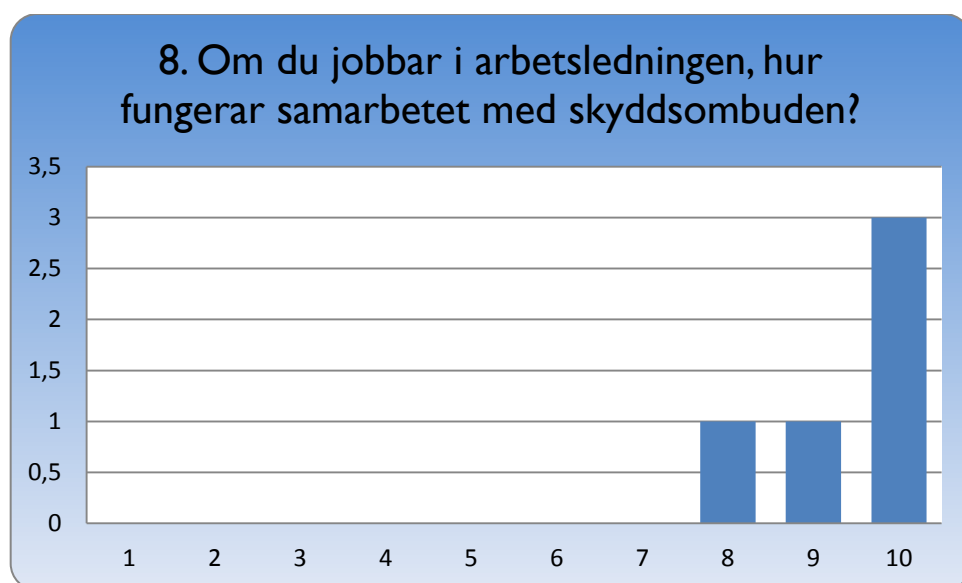
I fråga nio i enkätundersökningen frågades skyddsombuden hur samarbetet med yrkesarbetarna fungerade. Medelvärdet blev 9,0 av 10 vilket visar på att samarbetet dem emellan fungerar mycket bra. Alla svar är samlade mellan sju och tio vilket tyder på att skyddsombuden har en gemensam syn på hur samarbetet med yrkesarbetarna fungerar. Att spridningen här blev mindre kan också bero på den mindre urvalsgruppen.

Gemensamt för svaren från enkätundersökningen och intervjuerna är att flertalet personer anser att samarbetet med Skanskas egna anställda fungerar bra men att det finns större problem med underentreprenörerna.

4.3 Hur är skyddsombudets samarbete med arbetsledningen?

4.3.1 Resultat

I fråga åtta i enkätundersökningen frågades yrkesarbetare och arbetsledning hur samarbetet med skyddsombuden fungerade, svaren från de olika grupperna sammanställdes var för sig. De fick rangordna på en stigande tiogradig skala och en sammanställning av svaren finns i figur 7. Av de fem arbetsledningarna som svarande blev medelvärdet 9,4 av 10.

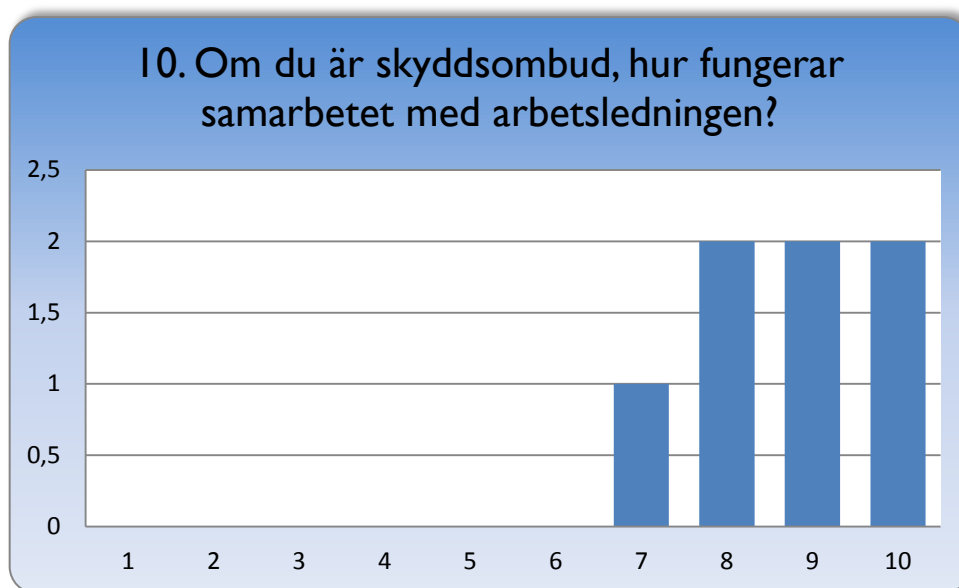

Figur 7, Hur fungerar samarbetet mellan yrkesarbetare, arbetsledning och skyddsombud? (Ur arbetsledningens synvinkel).

De svarande fick även möjligheten att motivera sina svar. Några av svaren var:

- Vi har kontinuerliga diskussioner med skyddsombuden och det fungerar bra.
- Det fungerar mycket bra.

I fråga tio i enkätundersökningen frågades skyddsombuden hur samarbetet med arbetsledningen fungerade. De fick rangordna på en stigande tiogradig skala och en sammanställning av svaren finns i figur 8. Av sju svarande blev medelvärdet 8,7 av 10.

Figur 8, Hur fungerar samarbetet mellan skyddsombuden och arbetsledningen? (Ur skyddsombudens synvinkel).

De svarande fick även möjligheten att motivera sina svar. Några av svaren var:

- Det fungerar okej.
- Det fungerar hur bra som helst.
- Samarbetet fungerar bra.
- De lyssnar bra, men det kan vara bra att få respons ibland.

Överlag så fungerar samarbetet mellan arbetsledning och skyddsombud bra, i de fall det fungerar mindre bra kan det bero på att arbetsledningen inte har fått tillräcklig utbildning inom säkerhetsarbetet.

Samarbetet vid den tidiga planeringen är ofta ett stort problem då skyddsombuden sällan är delaktiga i detta skede av byggprocessen, detta är ett stort förbättringsområde.

4.3.2 Analys

I fråga åtta i enkätundersökningen frågades arbetsledningen hur samarbetet med skyddsombuden fungerade. Medelvärdet blev 9,4 av 10 vilket visar att samarbetet fungerar bra. Från svarsmotiveringarna framgick också att samarbetet fungerade bra och att det fördes bra diskussioner dem emellan.

I fråga tio i enkätundersökningen frågades skyddsombuden hur samarbetet med arbetsledningen fungerade. Medelvärdet blev 8,7 av 10, vilket också tyder på ett bra samarbete.

Från intervjuerna kan slutsatsen dras att samarbetet ofta fungerar mycket bra, men alla har ändå olika åsikter på hur arbetet kan förbättras. Samarbetet skulle dock kunna utökas genom att skyddsombuden deltog mera i den tidiga planeringen.

4.4 Vad kan skyddsombudet göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?

4.4.1 Resultat

Genom att delta i den tidiga planeringen kan skyddsombuden med sin kunskap inom arbetsmiljö och säkerhet påverka arbetsförhållandena och minska riskerna.

Vid mindre allvarliga brister på arbetsplatsen kan de använda sig av hänvändelserätten för att påverka arbetsgivaren. Uppstår mera allvarliga brister där det finns risk för skador har de möjligheten att använda sig av stoppningsrätten, de tar då över arbetsgivarens ledningsrätt och påverkar arbetstagarnas arbetskyldighet.

Skyddsombuden ska arbeta för att alla anställda ska delta i säkerhetsarbetet, en framtida arbetsuppgift kan vara att bevaka så att chefer, arbetsledare och arbetstygare har rätt utbildning.

Idag finns många problem på arbetsplatsen och skyddsombuden arbetar för att få bort dessa problem, några exempel är att: skyddsutrustningen sköts dåligt, underentreprenörerna följer inte säkerhetsreglerna fullt ut och det krävs även att mer resurser läggs på säkerhetsarbetet.

För att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen kan skyddsombuden vara observanta på olika risker, de kan vara förebilder inom säkerhetsarbetet och på så sätt få med övriga anställda.

De kan se över så att rätt hjälpmedel finns tillgängligt på arbetsplatsen.

4.4.2 Analys

Gemensamt för all studerad litteratur är att genom deltagande vid tidig planering, tillgång till stoppningsrätten och hänvändelserätten finns det möjlighet för skyddsombuden att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen.

Vid enkätundersökningen frågades vad det fanns för problem idag och utifrån svaren framgick vad skyddsombuden kan göra för att förbättra säkerheten. Alla hade svarat mycket olika och det kan bero på vad varje individ tycker olika saker är viktigt att förbättra. Det var två som hade svarat att de måste få med underentreprenörerna i säkerhetsarbetet.

Vid intervjuerna ställdes frågan, vad kan skyddsombuden göra för att öka säkerheten på arbetsplatsen? Svaren från de två tillfrågade skiljde sig. Den ena tyckte att det var viktigt att vara observant på olika risker och att vara med i den tidigare planeringen medan den andra tyckte det var viktigaste var att vara en bra förebild. Att de skiljer sig åt beror kanske på att de använder sig av olika metoder för att förbättra säkerheten beroende på hur de har tolkat sin roll.

5 Diskussion

Vårt syfte med rapporten var att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen genom att undersöka skyddsombudets roll. Målet med examensarbetet var att kartlägga skyddsombudets roll och dess samarbete med yrkesarbetare och arbetsledning samt hur skyddsombudet kan förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen.

5.1 Resultatdiskussion

5.1.1 Vad är skyddsombudets roll i praktiken?

Skyddsombudet och skyddsombudets roll är något som redan finns dokumenterat i Arbetsmiljölagen. Skyddsombud finns på alla arbetsplatser och arbetsmiljölagen är inte enbart riktad till skyddsombud i byggbranschen. Arbetsmiljölagen beskriver vilka rättigheter och skyldigheter som skyddsombuden har och eftersom de var fastställt sedan tidigare var det därför inte relevant att studera detta. Vi valde därför att studera skyddsombudets roll i praktiken och hur de tillämpar lagen i sitt arbete. Genom att studera relevant litteratur och göra ett flertal intervjuer kom vi fram till ett resultat. Vid våra intervjuer kunde vi kartlägga vad skyddsombuden gjorde i praktiken. Genom den litteraturstudie vi genomfört anser vi att teorin överensstämmer relativt bra med de resultat vi fått från våra undersökningar. Genom att tillämpa våra metoder kunde vi kartlägga skyddsombudets roll.

5.1.2 Hur är skyddsombudets samarbete med yrkesarbetarna?

Innan projektet startade deltog vi på en skyddsombudsträff där olika problem i samarbetet mellan skyddsombud och yrkesarbetare diskuterades. Vid detta tillfälle fick vi intrycket av att samarbetet inte alltid fungerade på ett tillfredställande sätt. Vi blev därför positivt överraskade över resultatet vi fick vid enkätundersökningen. Vi har inte hittat någon liknande undersökning och har därför svårt att jämföra resultatet med tidigare forskning. Att undersökningen endast utfördes på ett företag inom en liten geografisk yta kan också ha påverkat resultatet. Även fast området var litet så fick vi in relativt många svar vilket gör resultatet mera trovärdigt. Om vi jämför svaren vi har fått vid intervjuerna med det som står i den granskade litteraturen så innehåller de många gemensamma saker. Våra svar känns därför relevanta och trovärdiga. I den teoretiska bakgrunden har vi skrivit att samverkan på arbetsplatsen är mycket viktig i säkerhetsarbetet, detta har vi också fått bekräftat vid våra intervjuer.

5.1.3 Hur är skyddsombudets samarbete med arbetsledningen?

Innan projektet startade deltog vi på en skyddsombudsträff där olika problem i samarbetet mellan skyddsombud och arbetsledningen diskuterades. Vid detta tillfälle fick vi intrycket att vissa problem fanns. Vid enkätundersökningen blev vi därför positivt överraskade av resultatet, där resultatet tydde på att samarbetet fungerade mycket bra. Vi har inte hittat någon liknande undersökning och har därför svårt att jämföra resultatet med tidigare forskning. Att undersökningen endast utfördes på ett företag inom en liten geografisk yta kan också ha påverkat resultatet. Även fast området var litet så fick vi in relativt många svar vilket gör resultatet mera trovärdigt. Om vi jämför svaren vi har fått vid intervjuerna med det som står i den granskade litteraturen så stämmer det bra överens. Våra svar känns därför relevanta och trovärdiga. I den teoretiska bakgrunden har vi skrivit att samverkan på arbetsplatsen är mycket viktig i säkerhetsarbetet, detta har vi fått bekräftat vid våra intervjuer.

5.1.4 Vad kan skyddsombudet göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?

Att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen är något som skyddsombuden ständigt arbetar för. Det finns alltid saker att förbättra och förändra. De resultat vi kommit fram till visar på vilka verktyg skyddsombuden har för att påverka säkerheten. I arbetsmiljölagen kan man läsa att skyddsombuden ska delta tidigt i planeringsprocessen. Vi våra intervjuer har vi fått fram att det inte fungerar så i praktiken. Detta är något som vi tror är viktigt att förbättra eftersom den största påverkan på arbetsmiljön kan göras just i den tidiga planeringen. De resultat vi har fått fram vid vår litteraturstudie stämmer bra överens med vad lagen säger.

Vi har i resultatet fått fram de viktigaste uppgifterna som skyddsombudet har för att förbättra säkerheten.

Vid intervjuerna har det framgått att skyddsombuden anser det vara viktigt att föregå med gott exempel och försöka vara en förebild på arbetsplatsen när det gäller säkerhetsarbete. Detta tror vi är ett bra sätt att få med övriga arbetskamrater i säkerhetsarbetet.

5.2 Metoddiskussion

De metoder vi valde till våra frågeställningar var, litteraturstudie, enkätundersökning och intervju. Alla metoder har kommit till stor användning och de har varit till bra hjälp för att besvara våra frågeställningar. Litteraturstudien var svårast att genomföra då det var mycket svårt att hitta vetenskaplig fakta inom det ämnet. Det som har skrivits om skyddsombud är till stor del från 1980- och 1990-talet, vilket inte är så relevant fakta idag. Vi hittade några vetenskapliga referenser från 2000-talet som vi använt oss mest av.

Eftersom vi hade stora problem att hitta vetenskaplig litteratur till litteraturstudien och de flesta vetenskapliga källorna var ca 20 år gamla utökade vi vår sökning till att även studera litteratur som inte var vetenskaplig. Genom att utöka urvalet av litteratur till källor som inte var vetenskapliga gav ett bredare urval och framförallt var den litteratur mer användbar och relevant till ämnet. Vi kunde finna litteratur som behandlade just skyddsombud istället för arbetsmiljö och den litteratur vi använde oss av var mer aktuell då den var nyare. Vi har även granskat lagar som arbetsmiljölagen för att undersöka vad den säger gällande skyddsombud.

Enkätundersökningen var den metod som vi grundade stora delar av arbetet på. Det var mycket bra att göra en enkätundersökning, vi kunde få synpunkter från en stor grupp på relativt kort tid. För att få in maximalt antal svar på enkätundersökningen valde vi att åka ut till arbetsplatserna. Vi delade sedan ut enkäten och lät respondenterna svara medan vi fortfarande var kvar. Vi tror att detta är anledningen till att nästan alla i urvalsgruppen besvarade enkäten. I de tidigare exjobben vi har granskat har vi iakttagit att de som lämnat ut enkäter utan att göra platsbesök har fått ett begränsat antal svar, detta undvek vi genom våra platsbesök. Eftersom ingen av oss tidigare har utfört en enkätundersökning så gjordes vissa misstag. Om vi hade gjort om undersökningen hade vissa frågor formulerats om, vissa hade tagits bort och vi hade kanske lagt till någon fråga. Vi försökte undvika detta genom att lämna ut enkäten på test till några personer innan men eftersom den inte lämnades till ett så stort antal respondenter var det svårt att dra några större slutsatser. Vid en större undersökning hade antalet testpersoner kunnat göras större men eftersom vi hade ett begränsat antal respondenter kunde vi inte få ett större urval till testet. Vissa fel upptäcktes dock och återgärdades innan den slutgiltiga undersökningen utfördes.

För att kunna gå in lite djupare i ämnet än vad som gjordes vid enkätundersökningen utfördes även intervjuer med tre skyddsombud på Skanska och ett skyddsombud från Byggnads. Vid intervjuerna utgick vi från trattmetoden och vi är relativt nöjda med hur de genomfördes. Vi de flesta intervjuerna fick vi många viktiga svar som sedan kunde användas för att besvara våra frågeställningar. Det var mycket bra att göra intervjuer då vi fick möjlighet att ställa följdfrågor och det gav mer utförliga svar än de svaren vi fick in från enkätundersökningen. Precis som vid enkätundersökningen hade vi begränsad erfarenhet av att utföra intervjuer. Även om vi läst in oss på olika metoder och sätt att ställa frågor så kände vi att vi inte fick ut riktigt det vi ville i de första intervjuerna. Vi lärde oss av våra misstag och vid de senare intervjuerna ställde vi frågorna på ett bättre sätt och fick även mer utförliga svar. Om vi hade haft mer tid till att utföra intervjuer hade vi gärna utfört några flera för att på så sätt få ett ännu bredare underlag för att svara på frågeställningarna, vi känner dock att det svar vi fått är bra.

Man kan diskutera hur trovärdiga svaren är då urvalspersonerna både till enkätundersökningen och intervjuerna har varit begränsade. Med ett större antal respondenter skulle svaret blivit mera trovärdigt, de svar vi har fått är dock ganska lika vilket tyder på att spridningen inte är så stor. Att enkäten endast delades ut på ett företag inom ett begränsat geografiskt område gör det inte säkert att resultatet hade blivit detsamma om enkäten delades över ett större geografiskt område och på flera olika företag. Eftersom alla metoder har antytt på flera gemensamma saker känns resultatet relevant och trovärdigt.

6 Slutsatser och rekommendationer

Vårt syfte med rapporten var att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen genom att undersöka skyddsombudets roll. Målet med examensarbetet var att kartlägga skyddsombudets roll och dess samarbete med yrkesarbetare och arbetsledning samt hur skyddsombuden kan förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen. Med hjälp av en enkätundersökning, flertalet intervjuer och en litteraturstudie skapades ett underlag för rapporten.

6.1 Slutsats

6.1.1 Vad är skyddsombudets roll i praktiken?

Skyddsombudet har en komplicerad roll som innehåller ett flertal uppgifter. De är arbetstagarnas valda ombud och ska arbeta för en säkrare arbetsplats. Det viktigaste skyddsombuden gör är att vara förebilder och hela tiden bevaka över säkerheten på arbetsplatsen. De skall också gå skyddsronder, delta i den tidiga planeringen och använda sig av både stoppningsrätten och hänvändelserätten.

6.1.2 Hur fungerar skyddsombudets samarbete med yrkesarbetarna?

Samarbetet mellan skyddsombuden och yrkesarbetarna fungerar i de flesta fall mycket bra på de byggarbetsplatser vi studerat. Vid enkätundersökningar och intervjuer framkom att samarbetet med Skanskas egna anställda fungerar bättre än vad det gör med underentreprenörerna. Samarbetet mellan skyddsombud och yrkesarbetarna pågår daglige, både som yrkeskamrater men även som skyddsombud och arbetstagare. Det är viktigt att en bra dialog förs och att man gemensamt arbetar för en säkrare arbetsplats.

6.1.3 Hur fungerar skyddsombudets samarbete med arbetsledningen?

Samarbetet mellan skyddsombud och arbetsledning fungerar bra i de flesta fall. Under produktionen arbetar man gemensamt för att förbättra säkerheten, ibland kan dock ekonomi och tid styra och då kan skyddsombud och arbetsledare ha olika uppfattningar om vad som ska prioriteras. Ett problem är att skyddsombuden sällan blir inbjudna att delta i den tidiga planeringen, detta gör att de har svårare att påverka säkerheten. Arbetsledningen har ofta sämre kunskap vad gäller säkerhet än vad skyddsombuden har, samarbetet skulle därför kunna förbättras om arbetsledningen fick mer säkerhetsutbildning.

6.1.4 Vad kan skyddsombudet göra för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen?

Skyddsombuden kan idag påverka mycket av säkerhetsarbetet på byggarbetsplatsen men det finns möjligheter att göra ännu mer. Det som kan göras för att förbättra säkerheten på byggarbetsplatsen är att få fler skyddsombud att delta i den tidiga planeringen i byggprocessen. De kan redan då vara med och påverka arbetsmiljön. Skyddsombuden ska hela tiden vara uppmärksamma på de säkerhetsrisker som finns på arbetsplatsen och tillsammans med sina medarbetare försöka lösa problemen. Alla skyddsombud skall tillsammans jobba hårdare för att vara förebilder och föregå med gott exempel på arbetsplatsen.

6.2 Rekommendationer

Fortsatt arbete inom ämnet kan vara att utveckla studien till ett större geografiskt område. Det skulle till exempel gå att jämföra två distrikt och se ifall de skiljer sig. Att undersöka ett annat företag, både undersöka företag av samma storlek men även mindre företag skulle vara intressant. Man kan då komma in på att studera underentreprenörsföretagen och undersöka hur deras skyddsarbete fungerar.

God arbetsmiljö och en säker arbetsplats är en fråga som är mycket aktuell men det finns mycket kvar att studera, speciellt inom byggbranschen.

7 Referenser

- Arbetsmiljöverket § 6, *Arbetsmiljölagen*, Stockholm, Arbetsmiljöverket
- Arbetsmiljöverket, Vad är skyddsronder?, 2013,
http://www.av.se/skyddsombud/faq/vadar_skyddsronder.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1, (Hämtad 2013-04-19)
- Arbetsmiljöverket, *Skyddsombud – Arbetsgivarens och arbetstagarnas samverkan för en bättre arbetsmiljö*, Stockholm 2010
- Byggnadsarbetaren 2012:2 [Publicerad 7 februari 2012]
- K Frick, *Från sidovagn till integrerat arbetsmiljöarbete*, Föreningen för arbetarskydd, Stockholm 1994
- B Häger, *Intervjuteknik*, upplaga 3:2, Liber, Borås, 2001
- D Jacobsen, J Thorsvik, *Hur moderna organisationer fungerar*, Studentlitteratur, Lund, 2008
- J Jakobsson, *Trattmodellen*, 2012, [Publicerad 2012-11-05,]
<http://www.akademssr.se/text/trattmodellen>, (Hämtad 2013-04-30)
- R Jakobsson, *Bättre arbetsmiljö*, upplaga 6, Prevent, Stockholm 2010
- Kap 6 § 2, *Arbetsmiljölagen*, Stockholm, Arbetsmiljöverket
- J Krag Jacobsen, *Intervju, Konsten att lyssna och fråga*, Studentlitteratur 1993, Lund
- E Lundström, *Skyddsombudet och arbetsmiljön*, Göteborgs Universitet 2004
- R Madrusan och S Tyberg, *Planera för god arbetsmiljö i produktion och förvaltning*, Stockholm 2003
- C Nilsson, *Arbetsmiljöns utveckling – Skyddsombudens erfarenheter*, Enskede 1996
- M Steinberg, *Skyddsombud i allas intresse*, Stockholm 2004
- M Steinberg, *Skyddsombuds rätt*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2006
- J Trost, *Enkätboken*, upplaga 3, Studentlitteratur, Polen, 2008

8 Sökord

arbetsmiljö	3, 4, 6, 1, 2, 5, 6, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 26, 27, 30, 31, 38, 42, 45, 46, 49, 50
enkätundersökning	II, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 18, 32, 35, 38, 39, 41, 42, 44, 48, 57
Hänvändelserätten	15
safety agents	1, II
samverkan	4, 6, 1, 5, 6, 7, 13, 16, 17, 24, 26, 40, 41, 46
Skyddsombud	4, 6, 1, 6, 7, 13, 14, 15, 21, 23, 24, 29, 30, 40, 46, 49, 50, 51, 59
skydds rond	29, 31, 63, 66
stoppningsrätten	3, 14, 29, 31, 38, 39, 44
säkerhet	3, 4, 32, 33, 36, 44, 62, 65

9 Bilagor

- Bilaga 1 Utdrag ur Arbetsmiljölagen
- Bilaga 2 Enkätundersökning
- Bilaga 3 Sammanställning enkätundersökning
- Bilaga 4 Intervjuer
- Bilaga 5 Skyddsrondsblankett

9.1 Utdrag ur Arbetsmiljölagen

Kapitel 1

1a § ”Arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö”.⁷⁵

Kapitel 3

4§ ”Arbetstagaren skall medverka i arbetsmiljöarbetet och delta i genomförandet av de åtgärder som behövs för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Han skall följa givna föreskrifter samt använda de skyddsanordningar och iaktta den försiktighet i övrigt som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall.

Om arbetstagaren finner att arbetet innebär omedelbar och allvarlig fara för liv eller hälsa, skall han snarast underrätta arbetsgivaren eller skyddsombud. Arbetstagaren är fri från ersättningsskyldighet för skada som uppstår till följd av att han underlåter att utföra arbetet i avvaktan på besked om det skall fortsättas”.⁷⁶

14 § ”Den som låter utföra byggnads- eller anläggningsarbete skall vid projekteringen se till att arbetsmiljösynpunkter, avseende såväl byggskede som det framtida brukandet, beaktas och att olika delar av projekteringen samordnas. Den som tillverkar monteringsfärdiga byggnader eller anläggningar skall på samma sätt se till att arbetsmiljösynpunkter beaktas vid projekteringen”.⁷⁷

Kapitel 6

1§ ”Arbetsgivare och arbetstagare skall bedriva en på lämpligt sätt organiserad arbetsmiljöverksamhet”.

2 § ”På ett arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätts, ska det bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud (arbetsmiljöombud). Skyddsombud ska utses även på ett annat arbetsställe, om arbetsförhållandena kräver det. För skyddsombud bör ersättare utses.

Skyddsombud utses av en lokal arbetstagarorganisation som är eller brukar vara bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns det inte någon sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagarna.

För ett arbetsställe där sådan skyddskommitté som avses i 8 § inte har tillsatts får en lokal avdelning inom ett förbund eller en med sådan avdelning jämförlig sammanslutning av arbetstagare utse ett skyddsombud utanför kretsen av arbetstagarna på arbetsstället (regionalt skyddsombud). Rätten att utse ett regionalt skyddsombud gäller endast om avdelningen eller sammanslutningen har någon medlem på arbetsstället”.

⁷⁵ Arbetsmiljölagen

⁷⁶ Arbetsmiljölagen

⁷⁷ R Madrusan och STyberg, *Planera för god arbetsmiljö i produktion och förvaltning*, Stockholm 2003

3§ ”Finns vid arbetsställe mer än ett skyddsombud, skall ett av ombuden utses att vara huvudskyddsombud med uppgift att samordna skyddsombudens verksamhet”.

4§ ”Skyddsombud företräder arbetstagarna i arbetsmiljöfrågor och skall verka för en tillfredsställande arbetsmiljö. I detta syfte skall ombudet inom sitt skyddsområde vaka över skyddet mot ohälsa och olycksfall samt över att arbetsgivaren uppfyller kraven i 3 kap. 2a §. Skyddsombud skall delta vid planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar, arbetsprocesser, arbetsmetoder och av arbetsorganisation liksom vid planering av användning av ämnen som kan medföra ohälsa eller olycksfall. Skyddsombud skall vidare delta vid upprättande av handlingsplaner enligt 3 kap. 2a §.

Arbetsgivaren skall underrätta skyddsombud om förändringar av betydelse för arbetsmiljöförhållandena inom ombudets område.

Arbetsgivare och arbetstagare svarar gemensamt för att skyddsombud får erforderlig utbildning”.

5§ ”Skyddsombud, som avses i 2 § andra stycket, har rätt till den ledighet som fordras för uppdraget. Vid sådan ledighet bibehåller ombudet sina anställningsförmåner”.

6§ ”Skyddsombud har rätt att taga del av de handlingar och erhålla de upplysningar i övrigt som behövs för ombudets verksamhet”.

6a§ ”Om ett skyddsombud anser att åtgärder behöver vidtas för att uppnå en tillfredsställande arbetsmiljö, ska skyddsombudet vända sig till arbetsgivaren och begära sådana åtgärder. Skyddsombudet kan också begära att en viss undersökning ska göras för kontroll av förhållandena inom skyddsområdet. På framställning ska arbetsgivaren genast lämna skyddsombudet en skriftlig bekräftelse på att arbetsgivaren mottagit dennes begäran. Arbetsgivaren ska utan dröjsmål lämna besked i frågan. Gör arbetsgivaren inte det eller beaktas inte begäran inom skälig tid, ska Arbetsmiljöverket efter framställan av skyddsombudet pröva om föreläggande eller förbud enligt 7 kap. 7 § ska meddelas. Där skyddskommitté finns, kan skyddsombud direkt påkalla kommitténs behandling av en arbetsmiljöfråga”.

7§ ”Innebär visst arbete omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och kan rättelse inte genast uppnås genom att skyddsombudet vänder sig till arbetsgivaren, kan skyddsombudet bestämma att arbetet ska avbrytas i avvaktan på ställningstagande av Arbetsmiljöverket.

Om det är påkallat från skyddssynpunkt och rättelse inte genast kan uppnås genom att skyddsombudet vänder sig till arbetsgivaren kan skyddsombudet i avvaktan på Arbetsmiljöverkets ställningstagande avbryta arbete som en arbetstagare utför ensam.

Överträds en tillsynsmyndighets förbud, som har vunnit laga kraft eller som på grund av förordnande enligt 9 kap. 5 § ska gälla omedelbart, kan skyddsombudet avbryta sådant arbete som avses med förbudet.

Ett skyddsombuds åtgärder enligt första–tredje styckena får även avse arbete som utförs av inhyrd arbetskraft i arbetsgivarens verksamhet.

För skada till följd av någon åtgärd som avses i denna paragraf är ett skyddsombud fritt från ersättningsskyldighet”.

10§ ”Skyddsombud får inte hindras att fullgöra sina uppgifter.

Om ett skyddsombud företräder en arbetstagare som utför arbete på ett arbetsställe över vilket dennes arbetsgivare inte råder är den arbetsgivare som råder över arbetsstället skyldig att låta skyddsombudet få tillträde dit i den omfattning som ombudet behöver för att fullgöra sitt uppdrag.

Skyddsombud får ej med anledning av sitt uppdrag ges försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor. När uppdraget upphör skall arbetstagaren vara tillförsäkrad arbetsförhållanden och anställningsvillkor, vilka överensstämmer med eller är likvärdiga med dem som skulle ha rätt om han ej hade haft uppdraget”.⁷⁸

⁷⁸ Arbetsmiljölagen

9.2 Enkätundersökning

Enkätundersökning

I samarbete med Skanska och Tekniska Högskolan i Jönköping.

Vi kommer från Högskolan i Jönköping och gör denna undersökning som en del av vårt kandidatarbete. Arbetet handlar om skyddsombudets roll och hur samarbetet mellan skyddsombud, yrkesarbetare, och arbetsledning fungerar.

Skyddsombudets roll - En undersökning av skyddsombudets säkerhetsarbete på byggarbetsplatsen.

Syftet med enkätundersökningen är att få en blick av hur samarbetet mellan skyddsombuden, yrkesarbetarna och arbetsledningen fungerar i praktiken.

Undersökningen är anonym och frivillig, men vi ser gärna att så många som möjligt deltar. Svaren kommer att analyseras och utifrån detta skall en sammanställning göras som ni sedan kan läsa i vårt kandidatarbete. Arbetet kommer att skickas ut till alla arbetsplatser som var med och deltog i undersökningen.

Tack på förhand för att ni tar er tid att hjälpa oss i vårt arbete!

Emil Svahn och Ida Benjaminsson

1. Vilken befattning har du?

Skyddsombud UE Yrkesarbetare Arbetsledning

2. Hur gammal är du?

18-30 30-40 40-50 50-60 60+

3. Hur länge har du jobbat inom byggbranschen? (år)

0-10 11-20 21-30 30+

Om du inte är skyddsombud gå vidare till fråga 6.

4. Om du är skyddsombud, hur länge har du jobbat som det?

0-10 11-20 21-30 30+ (år)

5. Hur blev du utsedd till detta?

Fråga 6 - 10 besvaras genom en gradering från 0-10. Vi vill gärna att du motiverar ditt svar.

6. Hur lätt är det att följa de säkerhetsbestämmelser som finns?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Motivera gärna ditt svar:

7. Hur lätt är det att följa nya säkerhetsbestämmelser från Skanskas ledning?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Motivera gärna ditt svar:

8. Om du jobbar som yrkesarbetare eller i arbetsledningen, hur fungerar samarbetet med skyddsombuden?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Motivera gärna ditt svar:

Om du inte är skyddsombud gå vidare till fråga 11.

9. Om du är skyddsombud, hur fungerar samarbetet med yrkesarbetarna?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Motivera gärna ditt svar:

10. Hur fungerar samarbetet med arbetsledningen?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Motivera gärna ditt svar:

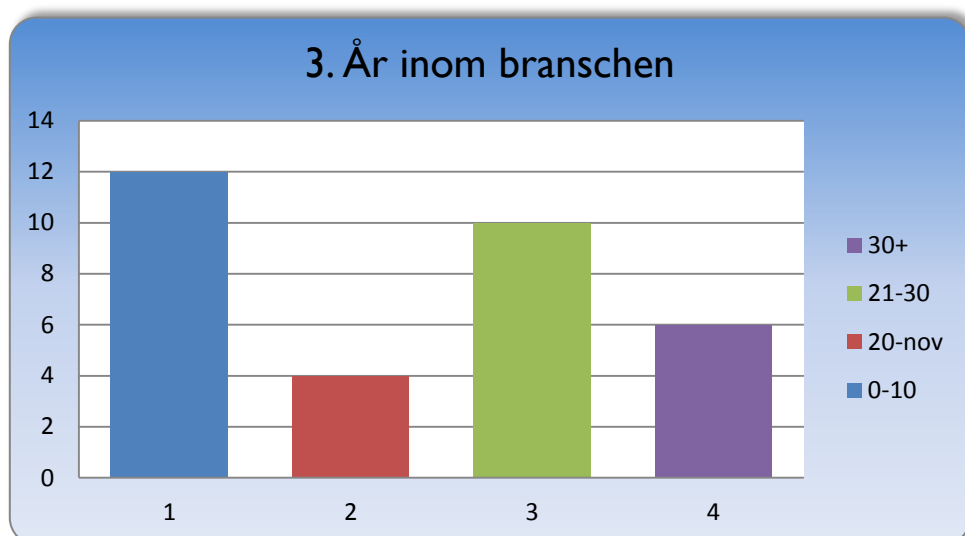
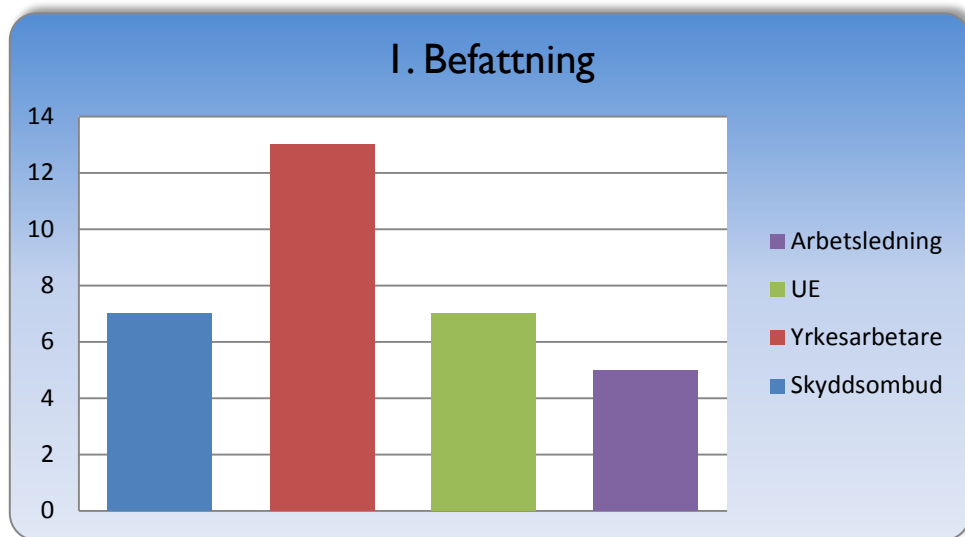
11. Upplever du några problem i relationen mellan yrkesarbetare/arbetsledning och skyddsombudet, i så fall vad?

12. Hur skulle du vilja förbättra säkerhetsarbetet på din arbetsplats?

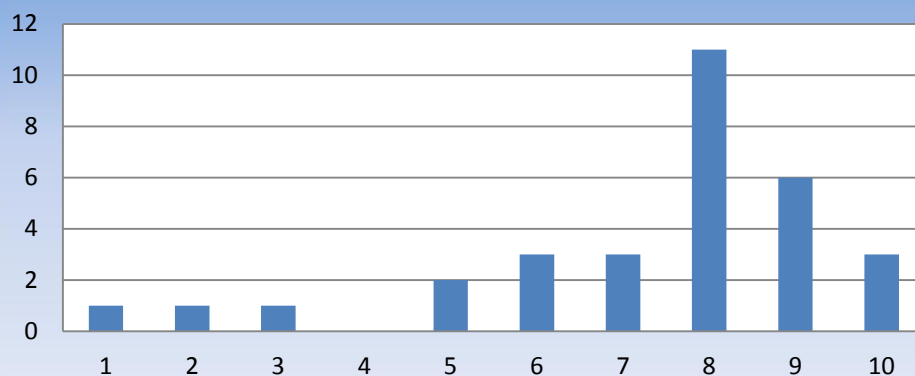
13. Om du är skyddsombud, vilka problem upplever du på din arbetsplats gällande säkerhetsarbetet?

14. Övriga kommentarer

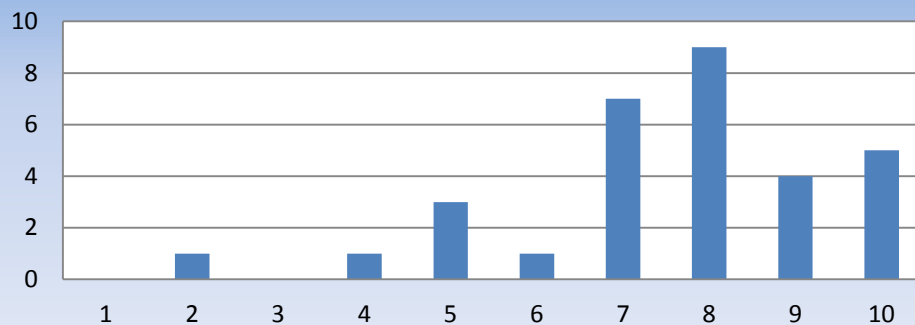
9.3 Sammanställning enkätundersökning

6. Hur lätt är det att följa de säkerhetsbestämmelser som finns?

7. Hur lätt är det att följa nya säkerhetsbestämmelser från Skanskas ledning?

9.4 Intervjuer

Intervju 1

Vad är dina huvudsakliga arbetsuppgifter på Byggnads?

Regionsansvarig för Skaraborgs län, yrkesansvarig, lärlingsansvarig, har hand om förhandlingar som kan uppstå inom olika företag. Vice VD för galaxen som hjälper byggnadsarbetare som skadat sig i arbetet.

Hur går det till vid val av skyddsombud?

Arbetslaget och facket väljer ett Skyddsombud från arbetsplatsen, ansökan skickas sedan till Byggnads och det är i styrelsen för Byggnads som beslutet tas. Skyddsombuden får den utbildning de behöver, utbildningen är på två timmar, se utbildningsplan, Utbildningen görs vart 10 år för de som redan gjort den.

Oftast väljer de på arbetsplatsen eller inom arbetslaget ett skyddsombud som sedan godkänns av byggnads styrelse. Först när ombudet godkänts av byggnads får det sin lagliga rätt.

Om det inte är någon som vill så är det någon från byggnads som tar det ansvaret, De blir alltså Hans Erik Liden som tar det ansvaret i Skaraborg och då åker han ut och gör besök på byggarbetsplatserna som saknar skyddsombud.

Vilken kontakt har ni med skyddsombuden?

Vi på byggnads godkänner skyddsombuden och ansvarar för deras utbildning. Tidigare när vi bara verkade i Skaraborg hade vi träffar 1-2 gånger per år nu när vi har ett större område blir det svårare att anordna träffar eftersom vi blir så många fler.

Hur upplever du att skyddsombudens arbete fungerar idag?

Sverige byggindustrier och byggnads tar mer och mer ansvar i säkerhetsarbetet. Sjukdom och olyckor kostar företagen mycket pengar, det är därför viktigt att prioritera dessa frågor. Säkerhetsarbetet är ofta bättre på de stora företagen då de oftast har mer resurser att lägga på säkerhetsarbete än vad småföretagarna har. Byggnads och Arbetsmiljöverket har ett bra samarbete för att öka säkerheten.

Finns det några problem?

Det vore bra om man kunde ha ett skyddsombud som kunde verka på flera arbetsplatser, idag måste varje arbetsplats ha ett eget skyddsombud och det blir ett problem för de företag som har många små projekt igång samtidigt.

På mindre företag kan det vara mycket känsligt för ett skyddsombud att behöva stoppa en verksamhet. De hamnar då i en mycket utsatt situation.

Om arbetsledningen är intresserad och engagerad i säkerhetsarbetet brukar det ofta fungera väldigt bra.

Upplever du att det finns problem mellan skyddsombuden och yrkesarbetarna?

Det fungerar oftast bra.

Upplever du att det finns problem mellan skyddsombuden och arbetsledningen?

I 90 procent av fallen fungerar det mycket bra, det finns dock undantag.

Hur kan man förbättra/förenkla skyddsombudens arbete?

Arbetsmiljöcertifiering, då kan företagen använda den ifall de kommer i konflikter. Entreprenaden som har hand om projektet har också ansvar för alla i leden under på byggarbetsplatsen.

Det är Skanska regler som gäller över UE om de jobbar på ett projekt som Skanska har. För att förbättra arbetet på byggarbetsplatsen behövs bättre hjälpmedel, så som bättre maskiner, damm, filter, bättre saker att transportera tyngre saker i.

Intervju 2

Vad är din roll på Skanska? Hur blev du vald?

Jag jobbade först som snickare och jobbade också som skyddsombud. Jag blev sedan vald till att vara högsta skyddsombud i Sverige. Jag driver nu frågor för yrkesarbetare och är också handledare för yrkesarbetarna. Jag är facklig representant, sitter i mb gruppen och för Skanska Sverige. Först jobbade jag 50 % som snickare och 50 % i MB-gruppen. Jag fick sedan en heltidstjänst för att arbeta med arbetsmiljöfrågor. Det var storval på regionen och jag blev vald som ordförande i MB-gruppen.

Hur går det till vid val av skyddsombud? (Är du med och väljer skyddsombud?)

Oftast utser arbetslaget ett skyddsombud, om denne kan tänka sig att vara detta skickas förslaget till mig och jag skickar sedan vidare det till byggnads. Byggnads godkänner sedan skyddsombudet och först då får det sin lagliga rätt. Inom tre månader skall ombudet gå en utbildning. Man sitter som skyddsombud tre år åt gången sedan blir det nyaval.

Vilken kontakt har du med skyddsombuden?

Jag är delaktig vid val av skyddsombud.

Hur upplever du att skyddsombudens arbete fungerar idag? Finns det några problem?

Ja. Det finns idag ett mycket hårt tryck från Skanskas ledning att skyddsombuden skall få bättre stöttning. Frågan kring skyddsombuden är mycket diskuterad och prioriterad just nu.

Det finns många problem vad gäller UE, det är svårt att få med dem på säkerhetstänket. Det är viktigt att UE har samma säkerhetstänk som de egna anställda och att även de följer säkerhetsbestämmelserna. För att åstadkomma detta är det viktigt att Skanskas anställda föregår med gott exempel.

Skanska har även bjudit in underentreprenörer och informerat dem om säkerhetsarbetet och sagt att alla behöver hjälpas åt för att åstadkomma en säker arbetsplats. Detta tror jag är rätt väg att gå för att öka medvetenheten.

Ett problem är också att det är svårt att få tag i skyddsombud, det är ingen som vill vara. De tycker att det är för stort ansvar att vara skyddsombud.

Upplever du att det finns problem mellan skyddsombuden och yrkesarbetarna?

Samarbetet med Skanskas egna anställda fungerar oftast mycket bra, vi har dock stora problem med att få med våra underentreprenörer i säkerhetsarbetet.

Är det lätt att lägga tid på säkerhetsarbetet?

Vi är inte där idag som vi vill vara med dessa frågor. I arbetsmiljölagen står det att skyddsombudet ska ta den tid som krävs för sitt säkerhetsarbete. Det kan ibland

vara svårt att värdera hur mycket tid som krävs och ibland har man viktiga uppgifter på bygget och säkerhetsarbetet kan då inte prioriteras.

Upplever du att det finns problem mellan skyddsombuden och arbetsledningen?

Ja. Enligt arbetsmiljölagen så skall skyddsombuden vara med tidigt i planeringen av nya projekt för att se över skydd och säkerhet. Detta tillämpas allt för sällan i praktiken. Arbetsledningen har här ansvar för att bjuda in skyddsombuden vid dessa tillfällen. Vid vissa projekt är de med i början men generellt är det svårt att få med dem.

Har skyddsombuden betalt?

I dagsläget så har man inte extra betalt för att vara skyddsombud. Frågan har dock lyfts inom Skanska Sverige. Vissa skyddsombud tycker det är bra medan andra anser att med mer betalt så ökar ansvaret och det vill de inte. Byggnads tycker inte att skyddsombuden ska ha extra betalt.

Länge har den viktigaste frågan i byggbranschen varit lönen hos yrkesarbetarna men idag är också arbetsmiljön en viktig fråga. Dessa två frågor väger nästan jämnt. Vilket visar på att arbetsmiljön blir viktigare och viktigare för de anställda. Förr kunde yrkesarbetarna göra vilket jobb som helst bara de fick bra betalt men idag går säkerheten före.

Intervju 3

Vad är din roll som skyddsombud?

Vi ser till att upprätthålla ordning, vi skall ha koll på de regler som måste efterföljas och påminna våra medarbetare. Vi skall ha koll på de olika riskerna som finns, vi går även igenom vissa moment som t.ex. tunga lyft. Vi går skyddsronder med jämna mellanrum. Ibland kan vi få ta hand om problem som yrkesarbetarna har men det är egentligen meningen att de skall gå till arbetsledningen.

Vi skall se till att alla följer de säkerhetsbestämmelser som finns, men det är svårt att styra över minsta lilla grej. Det går ju att jämföra med vardagen, där bryts ju lagen dagligen och det är lite samma sak på arbetsplatsen. Det är viktigt att istället ta tag i de viktigaste och värsta riskerna.

Vi jobbar också med att få med cheferna i samma säkerhetstänk som vi. När cheferna kommer ut på arbetsplatserna så påpekar de bara om någon arbetar utan hjälm eller handskar, men missar de stora säkerhetsriskerna.

Som skyddsombud försöker man hela tiden tänka sig för lite mer än de andra och föregå med gott exempel, det är viktigt att alla är uppmärksamma och det är inte värt att riskera livet på arbetsplatsen.

Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig som skyddsombud?

Jobbar som vanligt, alla säger till om de ser något allvarligt.

De vanliga SO struntar i det lilla, de orkar inte tjata på sina medarbetare, de kan vara rädda för konflikter.

Man försöker tänka sig för lite mer än de andra och föregå med gott exempel.

Det är inte värt att riskera livet på arbetsplatsen.

Attitydsfråga, det handlar om beteende.

Hur går en skydds rond till?

Man följer en blankett som ser samma ut på alla arbetsplatser.

Under skyddsronden arbetas blanketten igenom och alla säkerhetsrisker antecknas. Efter att blanketten är ifylld går man en runda på arbetsplatsen för att se hur det ser ut och kontrollera om det finns andra risker som inte togs upp i blanketten. Blanketten är mycket bra utformad och tar upp alla riskområden.

I sin skydds rond kan man välja att lägga lite mer tid på områden som varit problematiska för just den aktuella arbetsplatsen, det kan t.ex. vara om man har haft stora problem med damm.

Hur följs en skydds rond upp? Fungerar det bra?

Det varierar, en del gör det enkelt och bara sätter upp den, det är bättre att prata om den på t.ex. ett möte, på vissa ställen funkar det bra andra inte.

Deltar du i planeringsarbetet innan ett projekt börjar?

Nej, jag har aldrig blivit inbjuden till det. Ibland kan man komma in strax innan etableringen.

SO de har kämpat för att få vara med jag tycker att iallafall Huvudskyddsombuden skall vara med, de som inte är på bygget vet inte lika mycket om vilka risker och problem som uppstår, det kan vara småsaker som kan påverka igenom hela bygget, det är arbetsledningen som inte bjuder in till planeringsarbete, lite vanligare att lagbasarna får vara med.

Planera bemanningen tidigare, Man borde tidigt i planeringen bestämma vem som ska vara skyddsombud och vilka som ska vara på arbetsplatsen. Om detta blir bättre är det lättare att få med Skyddsombuden i planeringsarbetet.

Hur ofta gör ni arbetsberedningar?

Ganska sällan skriftligt men mer ofta muntligt. Många går med inställningen att "det löser sig".

Hur går det till vid en lagändring? Hur sker informationsflödet?

Det beror sig på vad det gäller, vid skyddsombudsträffar, utskick till varje privatperson, diskuteras på arbetsplatsen, stegar och bockar, fasa ut produkter.

Känner du att säkerhetsarbetet kan bli bortprioriterat till fördel för ekonomin/tid?

Det blir det, speciellt på ackordsform, det händer på många platser, ackordlönen behöver inte vara negativt på säkerhetsarbetet, det beror sig till stor på personalen på plats.

Hur upplever du att skyddsombudens arbete fungerar idag? Finns det några problem?

Ibland är det svårt att tillsätta SO på de mindre arbetsplatserna, vissa känns mycket oengagerade, vissa är gamla och orkar inte eller så är det nya som inte är så insatta, det är mycket som handlar om hur man säger till.

Hur fungerar samarbetet med yrkesarbetarna?

Jag har inte upplevt några större problem, oftast fungerar det bra men ibland kan det vara svårt att påverka de lite äldre på arbetsplatsen. Det handlar om attityd, säkerhetsarbetet måste prioriteras.

Det är vanligt att skyddsombuden struntar i det lilla, de orkar inte tjata på sina medarbetare. Många är rädda för konflikter och de undviker därför att säga till för småsaker.

Hur fungerar samarbetet med arbetsledningen?

Det varierar ganska mycket, arbetsledarna har ofta inte fått tillräckligt bra säkerhetsutbildning, samarbetet med arbetsledarna skulle därför förbättras med mer utbildning. Många är dock mycket duktiga.

Hur fungerar samarbetet med UE?

Man säger till de för deras skull, utrustningen är de bra på i vissa fall.

Skanska direkt, det fungerar superbra, det jobbar ofta med samma UE, utrustningen kan vara ett problem.

Skanska måste börja följa lagar först för att sedan få med sig UE.

Alla skall göra likadant för att det skall kunna funka.

Är det lätt att lägga tid på säkerhetsarbetet? Räcker tiden till?

Det kan bli tjafs med cheferna om att de tycker de inte behöver läggs så mkt tid som de egentligen gör, det är väldigt mkt att göra.

Många vill ju se HSO på arbetsplatsen någon gång ibland, jag hoppas att jag kan lägga den tid de vill, det är otroligt mycket att göra, vi får se hur det blir.

Vad kan du som skyddsombud göra för att öka säkerheten på arbetsplatsen?

Jobbar mer för att vara en bra förebild för alla på arbetsplatsen.

Har säkerhetsarbetet förbättrats?

Säkerhetsarbetet har förbättras oerhört, det pratas betydligt mer om säkerhet.

Intervju 4

Vad är din roll som skyddsombud?

Vi skall gå skyddsronder, se över olika risker. Vi går igenom vissa moment och gör riskbedömning. En lite roll är att påminna de andra.

Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig som skyddsombud?

Jobbar som vanligt och en dag är i veckan går vi skyddsrund, en skyddsrund görs utefter samma blankett på alla Skanskas arbetsplatser. Blanketten består av en checklista inom alla tänkbara områden.

Deltar du i planeringsarbetet innan ett projekt börjar?

Till och från har han fått varit med i planeringsarbetet, oftast på större projekt, 05-1 år, de ringer.

Ibland har jag varit med i planeringen, det är oftast vid större projekt på minst ett halvår. Då ringer arbetsledningen och bjuder in mig.

Hur ofta gör ni arbetsberedningar?

Beroende på storleken på jobbet, på större jobb görs det oftare, det görs arbetsberedningar ofta, med endast muntligt, de som gör momentet är med

Känner du att säkerhetsarbetet kan bli bortprioriterat till fördel för ekonomin/tid?

Ja det sker ganska ofta. Arbetsledningen kan ibland tycka att det är onödigt med extra hjälpmedel som kostar pengar. ”skall det vara nödvändigt”.

Hur upplever du att skyddsombudens arbete fungerar idag? Finns det några problem?

Det funkar bra men ibland känns det som de andra i laget tycker att man är gnällig. stöttning från arbetsledningen är viktigt, friskvård morgonympa bör de ha men många tycker det är töntigt.

Hur fungerar samarbetet med yrkesarbetarna?

Det funkar bra men man kan uppfattas lite tjatig, till exempel med städning, det beror ofta på vilka man arbetar med. Men de flesta tycker att det är viktigt med skyddsombud.

Hur fungerar samarbetet med arbetsledningen?

Samarbetet fungerar oftast bra. Det fungerar bra men man kan uppfattas lite tjatig. Det beror ofta på vilka man arbetar med. Men de flesta tycker att det är viktigt med skyddsombud.

Hur fungerar samarbetet med UE?

Ibland ett problem med skyddsutrustning, städning, ibland fungerar det mycket bra, platschefen får lösa problemen med UE.

Är det lätt att lägga tid på säkerhetsarbetet? Räcker tiden till?

Inga problem.

Vad kan du som skyddsombud göra för att öka säkerheten på arbetsplatsen?

Att var observant på olika risker, ser man något som inte är bra får man se till att åtgärda detta, det är viktigt att vara med i den tidigare planeringen.

- Skydds- och miljöronders skall genomföras regelbundet enligt rutiner, gemensamt med skyddsombud och arbetsledning.
- Denna checklista ger endast förslag på vad som kan ses över vid en skydds- och miljörond, utöver detta finns ytterligare saker specifika för varje arbetsplats.
- Några punkter skall alltid kontrolleras vid rond: Föregående protokoll, brandskydd och utrymning, aktuella risker, ordning och reda. Protokoll upprättas och anses på arbetsstället.

1. **Föregående protokoll**
 - 1.1 Genomgång av föregående protokoll
 - 1.2 Avvikelser/brister åtgärdade (ansvar / tid)
2. **Allmän ordning**
 - 2.1 Anslag (arbetsmiljö, förhandsanmälan, miljö m fl)
 - 2.2 Förbandsmaterial / bår
 - 2.3 Materialupplag / skyddstäckt
 - 2.4 Personaltyg
 - 2.5 Personlig skyddsutrustning
 - 2.6 Rent bygge, städning
 - 2.7 Skytning
 - 2.8 Kablar o slangar etc upphängda
 - 2.9 Tillträdesleder
 - 2.10 IU06-kort
3. **Arbetsmiljöplan**
 - 3.1 Finns aktuella risker med i arbetsmiljöplan
4. **Avstängningsanordningar**
 - 4.1 Innehånder
5. **Belysning**
 - 5.1 Allmänbelysning
 - 5.2 Arbetsplatsbelysning
6. **Brandskydd**
 - 6.1 Brandskyddsansvarig
 - 6.2 Brandsläckningsutrustning
 - 6.3 Tillstånd enligt Heta Arbeten
 - 6.4 Utrymningsvägar
7. **Brandfarliga och explosiva varor**
 - 7.1 Skytning (varnings-/förbudsanslag etc)
 - 7.2 Förvaringsplats gaser, ventilation
 - 7.3 Gasflaskor stående, förankrade
8. **Buller och vibrationer**
 - 8.1 Hörselskydd tillgängliga/ används
 - 8.2 Vibrationsdämpande handskar
 - 8.3 Ar grans värden kända
9. **Byggelement**
 - 9.1 Montering
 - 9.2 Följs monteringsinstruktion
 - 9.3 Säker lagring / uppställning
10. **Damm**
 - 10.1 Dammsugning och dammfällor
 - 10.2 Rengöring av filtermm
 - 10.3 Dammbindning
 - 10.4 Personlig skyddsutrustning
11. **Ergonomiska hjälpmedel**
12. **Fallskydd**
 - 12.1 Halkbekämpning
 - 12.2 Skyddsräcken
 - 12.3 Fallskyddsutrustning, infästningar mm
 - 12.4 Plan för räddning
 - 12.5 Skyddstäckning över hål
 - 12.6 Skyddstak
 - 12.7 Hattform i hisschakt
13. **Kemikalier**
 - 13.1 Förteckna kemiska produkter/farliga ämnen (egen / UE)
 - 13.2 Säkerhetsdatablad
 - 13.3 Märkning
 - 13.4 Hanteringsinstruktioner
 - 13.5 Spillberedskap
 - 13.6 Kontroll / besiktning av IBC-tank för bränsle
 - 13.7 Förvaring bränslen, invallning, pakorningskydd
 - 13.8 Förvaring övriga produkter, container, hårdgjord yta
14. **Källsortering**
 - 14.1 Farligt ämnen
 - 14.2 Övrig sortering
15. **Lyftanordningar**
 - 15.1 Hissar
 - 15.2 Kranar / hjullastare
 - 15.3 Lyftar
 - 15.4 Kranuppställningsplats-bärighet mm
16. **Lyftoperationer**
 - 16.1 Val av lyftredskap
 - 16.2 Lastkopplare utsedd
 - 16.3 Lyftredskap CE märkta
 - 16.4 Lyftredskap märkta med maxlast
 - 16.5 Lyftredskap kontrollerade
17. **Maskiner - fordon**
 - 17.1 Besiktningssintyg
 - 17.2 Förarbevis
 - 17.3 Tomgångskörning
 - 17.4 Läckage / spillolja
 - 17.5 Absorberande medel/ spillberedskap
 - 17.6 Miljöinstruktion för maskintotare
 - 17.7 Vibrationer
 - 17.8 Daglig tillsyn
18. **Maskiner - verktyg**
 - 18.1 Skyddsanordningar
 - 18.2 Utsug
 - 18.3 Nödstopp
 - 18.4 Säkerhetsbrytare
 - 18.5 I gott skick
19. **Personlig skyddsutrustning**

<ol style="list-style-type: none"> 19.1 Skyddshjälm 19.2 Skyddsskor 19.3 Varselkläder 19.4 Skyddsglasögon 19.5 Skyddshandskar 	<ol style="list-style-type: none"> 19.6 ID06-kort 19.7 Fallskyddsutrustning 19.8 Hörselskydd 19.9 Andningskydd 19.10 Flytväst
--	--
20. **Schaktningsarbeten**
 - 20.1 Checklista daglig kontroll
21. **Slutna utrymnen**
 - 21.1 Cisterner, kryppgrunder, gaserm
 - 21.2 Räddning
22. **Spont**
 - 22.1 Rörelser
23. **Sprängarbeten**
 - 23.1 Vibrationer
 - 23.2 Buller
 - 23.3 Spränggaser
 - 23.4 Sprängplan och sprängbural
 - 23.5 Arbetsberedning
 - 23.6 Loss hallningsdokumenten tillämpat och tytt
24. **Ställningar / trapptom**
 - 24.1 Dubbla skyddsracken och totist
 - 24.2 Förankring
 - 24.3 Avstånd till vägg (max 30 cm) (fallrisk)
 - 24.4 Anslag gällande viktklass ("Fakta om ställningen")
 - 24.5 Tillträdesled till ställning är trappa eller ramp
25. **Säkerhet**
 - 25.1 Uppdaterad riskinventering
 - 25.2 Arbetsberedning
 - 25.3 Säkerhetsintroduktion, stockprov
 - 25.4 Veckomöten, medverkande stockprov
 - 25.5 Ensamarbete
 - 25.6 Säkerhet för tredje man
 - 25.7 Krisberedskap

Checklista Skydds- och miljörond ^{3 (3)}

Skanska Sverige

- 26. **Takarbeten**
 - 26.1 Material på tak är säkrat
- 27. **Tillfällig EI**
 - 27.1 Jordfelsbrytare
 - 27.2 Kablar säkrade för överkan
 - 27.3 Kablar, handskar mm ej skadade
 - 27.4 Snubbelrisk
- 28. **Tillfällig VA**
 - 28.1 Kopplingar, isolering mm ej skadade
 - 28.2 Leakage
 - 28.3 Snubbelrisk
- 29. **Trafik**
 - 29.1 Transportvägar
 - 29.2 Parkeringsplatser
 - 29.3 Gångvägar
 - 29.4 Trafikanordningsplan
 - 29.5 Jourlista tillfälliga trafikanordningar
 - 29.6 Varselklädse
 - 29.7 Avgränsningar och staket
- 30. **Trivsel / arbetsklimat**
 - 30.1 Stämning på arbetsplatsen; öppenhet o samverkan
 - 30.2 Möjlighet till variation och påverkan i arbetet
- 31 **Närvaro**
- 32-36 **Underentreprenader:**
 - UE:s namn anges i protokollet.
- 37 **VA-arbeten**
- 38 **Goda exempel**
- 39 **Övrigt**
 - 39.1 |
 - 39.2 |
 - 39.3 |